JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS GEORGES COSMAS

21 päivänä syyskuuta 1999 *

Sisällys

I Johdanto I-8085

II Sovellettavat säännökset I-8086

A Sovellettavat yhteisön säännökset I-8086

a) Perustamissopimuksen ja asiaa koskevien asetusten oikeussäännöt I-8086

b) Euroopan yhteisöjen virkamiehiin sovellettavien henkilöstösääntöjen (jäljempänä henkilöstösäännöt) määräykset ja YSVJ:ää koskevat yhteiset määräykset I-8087

B Asiaa koskeva kansallinen lainsäädäntö I-8088

a) Kansallisen sairausvakuutusjärjestelmän piiriin kuuluvien henkilöiden sairaus- ja äitiysvakuutus I-8088

b) Kansallisen sairausvakuutusjärjestelmän piiriin kuulumattomien henkilöiden sairaus- ja äitiysvakuutus I-8090

III Tosiseikat I-8091

IV Ennakkoratkaisukysymys I-8092

V Vastaus ennakkoratkaisukysymykseen I-8094

A Ennakkoratkaisukysymyksen sanamuoto I-8094

B Kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää koskeva kielto I-8095

a) Kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää koskevan kiellon oikeudellinen perusta .. I-8096

aa) Asetuksen N:o 1408/71 soveltaminen I-8096

ab) Perustamissopimuksen 48 artiklan ja asetuksen N:o 1612/68 soveltamisala. I-8098

ac) Perustamissopimuksen 7 artiklan soveltaminen I-8102

ad) Oikeusperustan valintaa koskeva päätelmä I-8108

b) Erilainen kohtelu samanlaisissa tilanteissa I-8108

ba) Erilaisen kohtelun kohteet I-8109

bb) Erilaisen kohtelun saaneiden tilanteiden yhtäläisyys I-8110

c) Erilaisen kohtelun objektiivinen perustelu I-8113

d) Kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa koskeva johtopäätös I-8114

* Alkuperäinen kieli: kreikka.

C Kilpailun suoja I-8115
a) Onko kyseessä yritys tai yritysten yhteenliittymä I-8116
b) Onko kyseessä yritysten välinen sopimus, yritysten yhteenliittymän päätös tai yritysten yhdenmukaistettu menettelytapa I-8118
c) Onko kyseessä kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristäminen I-8119
d) Vaikutus yhteisön sisäiseen kauppaan I-8120
e) Onko kilpailun rajoitus ja vaikutus yhteisön sisäiseen kauppaan tuntuva I-8122
f) Johtopäätös kilpailun suojan osalta I-8124
VI Ratkaisuehdotus I-8125

I Johdanto

1. Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa Tribunal d'arrondissement de Luxembourg (kahdeksas jaosto) on EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksen toisaalta ETY:n perustamissopimuksen [1] 7 ja 48 artiklan tulkinnasta, työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 [2] tulkinnasta, sellaisena kuin se on muutettuna 9 päivänä helmikuuta 1976 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 312/76, [3] ja sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 tulkinnasta, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2 päivänä kesäkuuta 1983 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2001/83, [4] sekä toisaalta ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan tulkinnasta. Yhteisöjen tuomioistuinta pyydetään tarkemmin sanottuna ratkaisemaan, ovatko toisaalta tietyt Luxemburgin kansalliset oikeussäännöt sekä toisaalta sairausvakuutuslaitosten liiton (Union de caisses de maladie, jäljempänä UCM) yleiskirje ja Luxemburgin sairaalayhtymän (l'Entente des hôpitaux luxembourgeois, jäljempänä EHL) päätös ristiriidassa yhteisön jäsenvaltioiden kansalaisten välisen syrjinnän kiellon ja kilpailun suojan kanssa, kun niistä seuraa, että terveydenhoito- ja sairaalamaksut peritään eri suuruisina sen mukaan, onko kyseessä Luxemburgin suurherttuakunnan kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuuluvat henkilöt vai tämän järjestelmän piiriin kuulumattomat henkilöt, kuten nyt käsiteltävänä olevassa asiassa Euroopan yhteisöjen toimielinten yhteisen sairausvakuutusjärjestelmän (jäljempänä YSVJ) piiriin kuuluvat Euroopan yhteisöjen virkamiehet.

1 — Kansallinen tuomioistuin viittaa EY:n perustamissopimuksen vastaaviin artikloihin. Kun otetaan huomioon kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian tosiseikkojen tapahtuma-aika, on kuitenkin katsottava, että ennakkoratkaisukysymykseen annettavan vastauksen on kosketettava ETY:n perustamissopimuksen artiklojen tulkintaa.

2 — EYVL L 257, s. 2.

3 — EYVL L 39, s. 2.

4 — EYVL L 230, s. 6.

II Sovellettavat säännökset

A *Sovellettavat yhteisön säännökset*

a) Perustamissopimuksen ja asiaa koskevien asetusten oikeussäännöt

2. ETY:n perustamissopimuksen 7 artiklan 1 kohdassa (josta on myöhemmin tullut EY:n perustamissopimuksen 6 artiklan 1 kohta, josta puolestaan on muutettuna tullut EY 12 artiklan 1 kohta) määrätään seuraavaa:

"Kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä tämän sopimuksen soveltamisalalla, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän sopimuksen erityismääräysten soveltamista."

3. ETY:n perustamissopimuksen 48 artiklan 2 kohdassa (josta on myöhemmin tullut EY:n perustamissopimuksen 48 artiklan 2 kohta, josta puolestaan on muutettuna tullut EY 39 artiklan 2 kohta) määrätään seuraavaa:

"[Työntekijöiden vapaa liikkuvuus] merkitsee, että kaikki kansalaisuuteen perustuva jäsenvaltioiden työntekijöiden syrjintä työsopimusten tekemisessä sekä palkkauksessa ja muissa työehdoissa poistetaan."

4. Lisäksi asetuksen N:o 1612/68 7 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Jäsenvaltion kansalaista ei työntekijänä saa kansalaisuutensa vuoksi saattaa toisen jäsenvaltion alueella kotimaisiin työntekijöihin verrattuna eri asemaan työ- ja palvelussuhteen ehtojen suhteen; tämä koskee erityisesti palkkausta, irtisanomista ja työttömyyden sattuessa paluuta saman alan työhön tai uudelleen työllistämistä.

2. Hänen on saatava samat sosiaaliset ja verotukseen liittyvät edut kuin kotimaisten työntekijöiden.

— — "

5. Asetuksen N:o 1408/71 2 artiklassa, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna asetuksella N:o 2001/83, säädetään seuraavaa:

"Tätä asetusta sovelletaan palkattuihin työntekijöihin tai itsenäisiin ammatinharjoittajiin, jotka ovat tai ovat olleet yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisia ja jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia tai jotka ovat valtiottomia henkilöitä tai pakolaisia, jotka asuvat jäsenvaltion alueella, sekä heidän perheenjäseniinsä ja jälkeenjääneisiinsä.

— — "

6. Lisäksi saman asetuksen 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Jollei tämän asetuksen erityisistä säännöksistä muuta johdu, jäsenvaltion alueella asuvat henkilöt, joihin tätä asetusta sovelletaan, ovat jäsenvaltion lainsäädännön mukaan samojen velvoitteiden alaisia ja nauttivat samoja etuja kuin tämän valtion kansalaiset."

7. Lopuksi ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa (josta on myöhemmin tullut EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohta, josta puolestaan on tullut EY 81 artiklan 1 kohta) määrätään seuraavaa:

"Yhteismarkkinoille soveltumattomia ja kiellettyjä ovat sellaiset yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla tai joista seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy yhteismarkkinoilla, ja erityisesti sellaiset sopimukset, päätökset ja menettelytavat:

a) joilla suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja taikka muita kauppaehtoja;

— — "

b) Euroopan yhteisöjen virkamiehiin sovellettavien henkilöstösääntöjen (jäljempänä henkilöstösäännöt) määräykset ja YSVJ:ää koskevat yhteiset määräykset

8. Henkilöstösääntöjen 64 ja 72 artiklan mukaan Euroopan yhteisöjen virkamiehet suorittavat vakuutusmaksuja YSVJ:ään, joka korvaa heidän sairauskulunsa. Henkilöstösääntöjen 72 artiklan 1 kohdan mukaan virkamiehen puoliso kuuluu täs-

sä artiklassa tarkoitetun sairausvakuutuksen piiriin.

9. Muun muassa edellä mainittujen oikeussääntöjen soveltamiseksi annettiin Euroopan yhteisöjen virkamiesten sairausvakuutusjärjestelmää koskevat yhteiset määräykset. Näiden sairausvakuutusmääräysten 2 artiklan mukaan virkamiehet kuuluvat YSVJ:n piiriin. Sairausvakuutusmääräysten 3 artiklassa määrätään lisäksi, että sen piiriin kuuluvat myös virkamiesten puolisot ja että järjestelmän piiriin kuulumiselle asetetaan tiettyjä ehtoja, jotka Ferlinin puolison osalta ovat kiistattomasti täyttyneet nyt käsiteltävänä olevassa asiassa.

10. Henkilöstösääntöjen 72 artiklan, sairausvakuutusmääräysten 1, 2 ja 3 artiklan sekä näiden määräysten liitteessä I olevan VIII osaston mukaan YSVJ:n korvaamat synnytykseen liittyvät sairaalakulut muodostuivat pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikana synnytyksestä ja anestesiasta aiheutuvista lääkärinpalkkioista, synnytyssali- ja lääkintävoimistelukuluista sekä kaikista muista synnytykseen suoraan liittyviin palveluihin kohdistuvista kuluista. Näistä kuluista korvattiin 100 prosenttia tiettyyn enimmäismäärään saakka. Sairaalassaoloa koskevista hoitopäivämaksuista korvattiin 85 prosenttia tiettyyn enimmäismäärään saakka.

11. Sairausvakuutusmääräysten 9 artiklan 2 kohdan mukaan "toimielimet pyrkivät mahdollisuuksien mukaan sopimaan neuvotteluin terveydenhuoltoalan edustajien ja/tai toimivaltaisten viranomaisten, yhdistysten ja laitosten kanssa etuuksien saajilta perittävistä hinnoista ottaen huomioon paikalliset olosuhteet ja tarvittaessa jo voimassa olevat taulukot sekä lääkärien että sairaaloiden osalta."

12. Asiakirja-aineistosta ilmenee, ettei YSVJ:n ja EHL:n välillä ollut pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikana mitään sopimusta, vaikka yhteisöt olivat tehneet tätä koskevia aloitteita. [5]

B *Asiaa koskeva kansallinen lainsäädäntö*

a) Kansallisen sairausvakuutusjärjestelmän piiriin kuuluvien henkilöiden sairaus- ja äitiysvakuutus

13. Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen mukaan kansallinen lainsäädäntö, jota pääasian riidanalaisten

5 — Ferlinin mukaan Euroopan yhteisöt ovat vaatineet samaa hoitotoimenpideluokittelua, samoja sosiaaliturvamaksutaulukoita ja samoja maksuja kuin ne, joita sovellettiin Luxemburgin sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuuluviin henkilöihin. Luxemburgin ammatilliset tahot vastustivat kuitenkin näitä vaatimuksia ja halusivat hinnoitella terveydenhoitopalvelut yhteisöjen virkamiesten suuriksi oletettujen tulojen sekä hoidon luonteen mukaan.

tosiseikkojen tapahtuma-aikana sovellettiin Luxemburgin sairausvakuutuslaitoksiin liittyneisiin henkilöihin, sisältyy code des assurances sociales -nimisen sosiaalivakuutuslain 13 §:n a—c momenttiin. [6]

14. Sosiaaliturvajärjestelmä, johon Luxemburgin lainsäätäjä on pyrkinyt, on luonteeltaan sellainen, että terveydenhoitopalveluista perittävät maksut ovat ehdottoman yhdenmukaiset. Ne vahvistetaan yksinomaan palvelun luonteen perusteella, eivätkä ne vaihtele potilaan tulojen tai hoidon tarjoajan ominaisuuksien mukaan.

15. Sairaus- ja äitiysvakuutuksen piiriin kuuluvat henkilöt on velvoitettu liittymään sairausvakuutuslaitoksiin, jotka ovat itsenäisiä julkisia laitoksia, joilla on oikeushenkilöllisyys ja jotka ovat valtion valvonnassa. Sairausvakuutuslaitosten rahoitus saadaan pääasiallisesti suorilla ja välillisillä maksuilla.

16. Kuten sekä Ferlini että komissio ovat huomauttaneet, äitiyspalvelujen järjestelmä on erilainen kuin sairaustapauksissa annettavien palvelujen järjestelmä. Pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikana sairaustapauksissa annettavien hoitopalvelujen järjestelmässä edellytettiin, että vakuutuslaitosten ja palvelujen tarjoajien eri ryhmien kesken oli tehtävä kollektiivinen sopimus erottelematta sairaala-alaa muista aloista. Ministerin päätöksillä nämä sopimukset tulivat sitoviksi kaikkia kohtaan, niitäkin palveluntarjoajia kohtaan, jotka eivät kuuluneet sopimuksen neuvotelleeseen yhteisöön. [7] Äitiysvakuutusta koskeva järjestelmä perustui sitä vastoin valtion suorittamaan kertakorvaukseen. Ferlinin

6 — Tarkemmin sanottuna lääkäriä ei sosiaalivakuutuslainsäädännön mukaan saanut valita vapaasti ennen vuotta 1925, kuten kansallinen tuomioistuin toteaa. Laissa suositeltiin sairausvakuutuslaitosten ja sairaanhoitopalvelujen tarjoajien välisiä sopimuksia, mutta niitä ei vaadittu. Jos sellaisia tehtiin, ne olivat näin ollen puhtaasti sopimusperusteisia.
Terveydenhoitomaksujen yleinen sääntely vahvistettiin 17.12.1925 annetulla lailla, mutta maksuille jätettiin suuri vaihteluväli (yksinkertaisesta kolminkertaiseen). Koska tällä lailla lisäksi vahvistettiin enimmäismaksut, jotka sairausvakuutuslaitokset saivat periä jäseniltään, jotka sen jälkeen saivat vapaasti valita lääkärinsä, olivat sopimukset välttämättömiä, vaikka ne eivät vieläkään olleet pakollisia. Lisäksi sosiaalivakuutus edellytti jo luonteensa perusteella yhdenmukaisia maksuja kaikille sen piiriin kuuluville saman ammattiryhmän jäsenille.
Sosiaalivakuutuslain 308 a § saatettiin voimaan 6.9.1933 annetulla lailla, ja sen mukaan osapuolten välinen toimielin tekee sopimuksen puuttuessa päätöksen, joka hallituksen vahvistamana on vaikutukseltaan sitova.
Kollektiiviset sopimukset ja lautakunnan päätökset olivat hallituksen vahvistuksen jälkeen sitovia.
Vuodesta 1951 sairausvakuutus ulotettiin koskemaan koko väestöä. Lääkäriliitto vaati tiettyä vapautta vahvistaa maksunsa potilaan tulojen mukaan. Tämä vaatimus hyväksyttiin tietyiltä osiltaan 24.4.1954 annetulla muutoslailla.
Hallitus vahvisti 2.5.1974 annetulla muutoslailla terveydenhoitopalvelujen luokituksen ja yhdenmukaiset maksut vakuutetun tuloista tai palvelun tarjoajan pätevyydestä riippumatta.
Tämän lain mukaan normeja on neljää lajia: kollektiiviset sopimukset, jotka on ministerin päätöksellä saatettu sitoviksi, sovittelu- tai välityslautakuntien päätökset, jotka on kollektiivisten sopimusten puuttuessa myös saatettu sitoviksi ministerin päätöksellä, puhtaasti sopimusperusteiset normit sekä lopuksi puhtaasti lainsäädännölliset tai oikeudelliset normit.
Sellaisia sairaanhoitopalveluja, joiden maksut voidaan vahvistaa kollektiivisilla neuvotteluilla tai osapuolten välisellä lautakunnan päätöksellä, ovat pääsääntöisesti ainoastaan ne, jotka sisältyvät ministerin päätöksellä vahvistettuun luokitukseen, joka kuuluu osana Luxemburgin sairausvakuutuslaitosten sääntöihin.
Lainsäätäjä on 20.12.1982 annetun budjettilain jälkeen vahvistanut suoraan tiettyjen palvelujen maksut. Todettakoon, että samaa menettelyä on siitä lähtien noudatettu jokaisessa budjettilaissa.

7 — Komissio toteaa, että tällä hetkellä järjestelmän luonne ei ole olennaisesti muuttunut, jos ei oteta lukuun erillissopimuksia, joita nykyään tehdään sairaala-alalla ja muilla aloilla.

mukaan järjestelmä vaikutti käytännössä ennemminkin kuuluvan perhetukien kuin sairausvakuutuksen piiriin.

17. Kuten ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä käy ilmi, korvattiin vakuutetuille pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikana sovellettavan lainsäädännön (27.6.1983 ja 3.7.1975 annetut lait) mukaan synnytyskustannukset, jotka aiheutuivat kätilön palkkiosta, lääketieteellisestä hoidosta, synnytyslaitoksessa tai sairaalassa olosta, lääkkeistä ja imeväisikäisten erityisravinnosta. Näistä palveluista aiheutuneet kulut hyvitettiin kertakorvauksella, joka suurherttuan asetuksessa oli vahvistettu erikseen jokaisen palvelun osalta.

18. Pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikana oli voimassa 31.12.1974 annettu suurherttuan asetus, [8] sellaisena kuin se oli muutettuna, jonka tarkoituksena oli panna täytäntöön sosiaalivakuutuslain 6 ja 13 § määrittelemällä sairauden ja äitiyden vuoksi korvattavat toimenpiteet. Asetuksen 12 §:ssä vahvistettiin edellä mainitun kertakorvauksen määrä ja eriteltiin tämän korvauksen eri osatekijät ja niille kullekin määriteltävät hinnat.

19. UCM:n 1.12.1988 päiväämän, äitiyskulujen kertakorvauksen perusteita 1.1.1989 alkaen koskevan yleiskirjeen mukaan, johon viitataan ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevassa päätöksessä, [9] riidan kohteena olevien tosiseikkojen tapahtuma-aikana voimassa olleella lailla ja kyseessä olevalla 31.12.1974 annetulla suurherttuan asetuksella käyttöön otetussa järjestelmässä säädettiin laskelmasta, joka käytännössä perustui kolmeen tekijään, eli hoitoon, äitiyskuluihin ja erityisravintoon. [10]

b) Kansallisen sairausvakuutusjärjestelmän piiriin kuulumattomien henkilöiden sairaus- ja äitiysvakuutus

20. Kuten Luxemburgin hallitus ja komissio ovat huomauttaneet, ovat hoitomaksut Luxemburgissa asetuksen N:o 1408/71 soveltamisalaan kuuluville henkilöille samat kuin kansallisen järjestelmän piiriin kuuluville henkilöille. Nämä kuuluvat sitä paitsi nimenomaisesti sairaustapauksia koskevien kollektiivisten sopimusten piiriin. Siten on todettava, että 31.12.1974 annetussa suurherttuan asetuksessa vahvistettu kertakorvaus maksettiin äitiysvakuutuksen osalta myös näille henkilöille.

8 — Mémorial A nro 95, 31.12.1974, s. 2398.

9 — Yleiskirjeen teksti on Ferlinin kirjallisten huomautusten liitteenä.

10 — Ferlini viittasi UCM:n yleiskirjeeseen väittäen, että näistä kolmesta tekijästä ensimmäinen oli vahvistettu sopimuksessa, jonka osapuolina olivat UCM ja Luxemburgin lääkäri- ja hammaslääkäriyhdistys (Association des médecins et médecins-dentistes, jäljempänä AMMD), ja toinen ja kolmas tekijä sopimuksessa, jonka osapuolina olivat UCM ja EHL.
Ferlini korostaa lisäksi, että nykyisin uudet oikeussäännöt on mukautettu tähän käytäntöön, jonka perusteella sopimuksella vahvistettuihin maksuihin viitataan kaikkien kertakorvauksen perusteiden osalta.

21. Sitä vastoin on ilmennyt, että edellä mainittuja oikeussääntöjä ja kollektiivisia sopimuksia ei sovellettu henkilöihin, jotka eivät kuuluneet kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin, ja että hoitopalvelujen tarjoajilla oli täysi vapaus vahvistaa maksunsa, jollei lakien ja asetusten säännöksistä tai Luxemburgin suurherttuakuntaa sitoneista kansainvälisistä sitoumuksista muuta johtunut.

22. Koska YSVJ:llä ja EHL:llä ei ollut keskinäistä sopimusta, EHL vahvisti yksipuolisesti sairaalamaksut, jotka perittiin 1.1.1989 alkaen kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomilta henkilöiltä, joihin lukeutuvat myös YSVJ:n piiriin kuuluvat Euroopan yhteisöjen virkamiehet.

III Tosiseikat

23. Ferlini on Euroopan yhteisöjen komission virkamies, ja hän työskentelee Luxemburgissa. Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä ei kuitenkaan käy ilmi, ovatko Ferlini ja hänen puolisonsa yhteisön jäsenvaltion kansalaisia. [11]

24. Koska Ferlini on Euroopan yhteisöjen virkamies, hän ja hänen puolisonsa kuuluvat YSVJ:n piiriin.

25. Kantajan puoliso oli 17. ja 24.1.1989 välisenä aikana synnyttämässä Centre hospitalier de Luxembourgissa (jäljempänä CHL). Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä ilmenee, että CHL on julkinen laitos.

26. CHL lähetti 24.2.1989 kantajalle 73 460 Luxemburgin frangin (LUF) suuruisen laskun sairaalamaksuista.

27. Ferlini vastusti hänelle 22.4.1993 tiedoksi annettua ehdollista maksumääräystä, jossa häntä vaadittiin maksamaan CHL:lle edellä mainittu summa.

11 — Ferlinin esittämistä huomautuksista ilmenee, että hän on Italian kansalainen.

28. Tribunal de paix de Luxembourg, joka on riita-asioissa ja maksamismääräysten vastustamista koskevissa asioissa toimivaltainen tuomioistuin, hylkäsi 24.6.1994 antamallaan tuomiolla Ferlinin vastalauseen perusteettomana ja velvoitti hänet maksamaan CHL:lle edellä mainitun summan laillisine korkoineen.

29. Ferlini haki tuomioon muutosta 5.10.1994.

30. Kuten ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä ilmenee, kantaja katsoo, että CHL:n laskutus johtui ensinnäkin EHL:n vahvistamien, 1.1.1989 voimaan tulleiden kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomilta henkilöiltä ja yhteisöiltä perittävien sairaalamaksujen soveltamisesta ja toiseksi sairausvakuutuslaitosten piiriin kuuluvilta henkilöiltä perittävien, UCM:n 1.12.1988 päivätyn yleiskirjeen mukaisten maksujen soveltamisesta. Nämä maksut olivat huomattavasti korkeammat kuin ne, jotka perittiin kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuuluvilta, ja ne olivat näin ollen syrjiviä.

31. Kanteensa tueksi Ferlini esittää, että CHL:n vahvistamat sairaalamaksut ovat yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisia. Kantaja väittää edelleen, että Euroopan yhteisöjen virkamiehiltä perittävien sairaalamaksujen järjestelmä, sellaisena kuin se on määritelty Luxemburgin sairaalayhtymään kuuluvien Luxemburgin sairaaloiden välisessä sopimuksessa, on perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan vastainen.

32. Toissijaisesti kantaja katsoo, että vaadittu summa on liian suuri ja suhteeton tarjottuihin palveluihin nähden.

33. Vastaajana oleva CHL vaatii muutoksenhaun hylkäämistä ja valituksenalaisen tuomion pysyttämistä sekä oikeudenkäyntikulujensa korvaamista. CHL:n keskeinen väite on, että Euroopan yhteisöjen virkamiesten asemaa ei voida verrata kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuuluvien henkilöiden asemaan. Ensin mainitut eivät maksa veroja eivätkä suorita maksuja kansalliseen sosiaaliturvajärjestelmään, ja heidän tulonsa ovat suuremmat. Kyseisenä aikana YSVJ:llä ei myöskään ollut sopimusta EHL:n kanssa. CHL väittää vielä, että perustamissopimuksen 85 artiklassa tarkoitetut edellytykset eivät tässä tapauksessa täyty.

IV Ennakkoratkaisukysymys

34. Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen mukaan perustamissopi-

muksen 48 artikla sekä asetukset N:o 1408/71 ja N:o 1612/68 koskevat ainoastaan yhteisön kansalaisia, jotka siirtyvät toiseen jäsenvaltioon työhön tai sen lakien sääntelemän sosiaaliturvan alaisuuteen. Koska Euroopan yhteisöjen virkamiehet kuitenkin asuvat toisessa jäsenvaltiossa kuin omassaan juuri tehtäviensä vuoksi, ei ole hyväksyttävissä, että he olisivat huonommassa asemassa kuin kaikki muut palkkatyöntekijät, joilla on jonkin jäsenvaltion kansalaisuus. Heidän on päinvastoin saatava kaikki ne yhteisön oikeuden mukaiset edut, jotka kuuluvat jäsenvaltioiden kansalaisille henkilöiden vapaan liikkuvuuden, sijoittautumisvapauden ja sosiaaliturvan osalta.

35. Kansallinen tuomioistuin katsoo myös, ettei se voi ratkaista kantajan kysymyksiä ja vastaajan vastaväitteitä tulkitsematta kilpailuoikeuden periaatteita erityisesti sellaisten kysymysten osalta kuin jäsenvaltioiden toimivalta muuttaa sosiaaliturvajärjestelmäänsä, kyseisten yritysten ja palvelujen eritysasema ja vaikutukset yhteismarkkinoihin.

36. Edellä esitettyjen näkökohtien vuoksi Tribunal d'arrondissement de Luxembourg (kahdeksas jaosto) päätti esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Kun otetaan huomioon Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisten välisen syrjinnän kiellon periaate, joka ilmenee EY:n perustamissopimuksen 6 ja 48 artiklasta ja — työntekijöiden vapaaseen liikkuvuuteen yhteisössä liittyen — työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annetusta neuvoston asetuksesta (ETY) N:o 1612/68, sellaisena kuin se on muutettuna 9.2.1976 annetulla neuvoston asetuksella N:o 312/76, ja — sosiaaliturvan alalla — sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetusta neuvoston asetuksesta (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.6.1983 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2001/83,

ja

kun otetaan huomioon ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohta, jossa kielletään kaikki yritysten väliset sopimukset, kaikki yritysten yhteenliittymien päätökset ja yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla,

niin ovatko yhteisön oikeuden kanssa yhteensopivia 31.12.1974 annettu suurherttuan asetus (Mémorial A, nro 95, 31.12.1974, s. 2398), sellaisena kuin se on muutettuna, jonka tarkoituksena oli panna sosiaalivakuutuslain 6 ja 13 § täytäntöön määrittelemällä sairauksien ja äitiyden vuoksi korvattavat toimenpiteet, kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomilta henkilöiltä ja yhteisöiltä 1.1.1989 alkaen perittävät sairaalamaksut, ja UCM:n 1.12.1988 päivätty yleiskirje, joka koski äitiyskulujen kertamaksun perusteita 1.1.1989 alkaen, sekä EHL:n noudattama käytäntö, jonka mukaan kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomilta henkilöiltä ja yhteisöiltä sekä YSVJ:n piiriin kuuluvilta Euroopan yhteisöjen virkamiehiltä peritään korkeampia yhdenmukaistettuja hoito- ja sairaalamaksuja kuin kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuuluvilta asukkailta?"

V Vastaus ennakkoratkaisukysymykseen

37. Tribunal d'arrondissement de Luxembourg (kahdeksas jaosto) pyytää yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saattamallaan ennakkoratkaisukysymyksellä kannanottoa kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää koskevaan kieltoon (B) ja kilpailun suojaan (C), kun otetaan huomioon äitiyteen liittyvien terveydenhoito- ja sairaalamaksujen vahvistaminen kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomien henkilöiden osalta, mukaan lukien Euroopan yhteisöjen virkamiehet, jotka tehtäviensä vuoksi työskentelevät ja asuvat Luxemburgissa, mutta kuuluvat YSVJ:n piiriin. Tarkastelen näitä kahta kysymystä ennakkoratkaisukysymyksen sanamuotoa koskevan lyhyen huomautuksen (A) jälkeen.

A *Ennakkoratkaisukysymyksen sanamuoto*

38. Ennakkoratkaisukysymyksen sanamuodon perusteella on huomautettava, että yhteisöjen tuomioistuin ei perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti ilmaise kantaansa kansallisten oikeussääntöjen tulkinnasta tai pätevyydestä eikä niiden yhteensopivuudesta yhteisön oikeussääntöjen kanssa, vaan esittää ennakkoratkaisua pyytävälle tuomioistuimelle kaikki tarvittavat tulkintaan vaikuttavat tekijät, joiden perusteella kansallinen tuomioistuin voi ratkaista, onko jokin kansallinen oikeussääntö yhteisöjen oikeussääntöjen mukainen. [12]

39. Näin ollen on katsottava, että kansallisen tuomioistuimen kysymys koskee sitä, onko ETY:n perustamissopimuksen 7 ja 48 artiklaa ja asetusten N:o 1612/68 ja N:o 1408/71 säännöksiä tulkittava siten,

12 — Ks. esim. asia 27/74, Demag, tuomio 22.10.1974 (Kok. 1974, s. 1037, 8 kohta); asia C-204/90, Bachmann, tuomio 28.1.1992 (Kok. 1992, s. I-249, 6 kohta); asia 22/80, Boussac, tuomio 29.10.1980 (Kok. 1980, s. 3427, 5 kohta; Kok. Ep. V, s. 425) ja tuomio C-69/88, Krantz, tuomio 7.3.1990 (Kok. 1990, s. I-583, 7 kohta).

että ne ovat ristiriidassa sellaisten kansallisten säännösten tai äitiyden johdosta annettavien terveydenhoito- ja sairaalapalvelujen tarjoajien yhteenliittymien menettelytapojen kanssa, joiden mukaan kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomilta henkilöiltä tai yhteisöiltä — myös YSVJ:n piiriin kuuluvilta yhteisöjen virkamiehiltä — peritään näistä palveluista korkeammat maksut kuin kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuuluvilta asukkailta.

B *Kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää koskeva kielto*

40. Kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää koskevalla kiellolla ilmaistaan yhteisön jäsenvaltioiden kansalaisten — nykyisin unionin kansalaisten — yhdenvertaista kohtelua koskeva periaate ja yleinen yhdenvertaisuusperiaate, joka kuuluu yhteisön oikeuden peruskäsitteisiin.

41. Tämä kielto, joka vahvistetaan useassa yhteisön oikeussäännössä, ei estä yleistä kohtelun erilaisuutta, joka saattaa perustua siihen, että samanlaisissa tilanteissa sovelletaan erilaisia sääntöjä tai että erilaisissa tilanteissa sovelletaan samaa sääntöä. [13] Tällä kiellolla estetään mielivaltainen erottelu, joka voidaan todeta tutkimalla, onko se objektiivisesti perusteltu. [14]

42. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kielto koskee suoran syrjinnän lisäksi myös välillistä tai peiteltyä syrjintää, jolla, vaikka se ei suoraan perustukaan kiellettyyn perusteeseen, eli kansalaisuuteen, on muita perusteita, jotka johtavat samaan tai ainakin samankaltaiseen tulokseen, johon kansalaisuuden perusteen soveltaminen johtaisi. [15] Tältä osin on syytä huomauttaa, että nyt käsiteltävänä olevassa asiassa riidanalainen syrjintä on tyypillinen esimerkki kansalaisuuteen perustuvasta välillisestä syrjinnästä. Kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumisen perusteen käyttö erisuuruisten terveydenhoito- ja sairaalamaksujen perustana on kansalaisuus-

13 — Muodollisen ja aineellisen syrjinnän välisestä erosta, ks. esim. asia 13/63, Italia v. komissio, tuomio 17.7.1963 (Kok. 1963, s. 337, erityisesti 4 kohdan a alakohta; Kok. Ep. I, s. 189).

14 — Perustamissopimuksen 7 artiklan osalta, ks. esim. asia C-398/92, Mund & Fester, tuomio 10.2.1994 (Kok. 1994, s. I-467, 17 kohta). Perustamissopimuksen 48 artiklan ja asetuksen N:o 1612/68 7 artiklan osalta, ks. esim. asia C-57/96, Meints, tuomio 27.11.1997 (Kok. 1997, s. I-6689, 45 kohta).

15 — Ks. esim. asia C-419/92, Scholz, tuomio 23.2.1994 (Kok. 1994, s. I-505, 7 kohta) ja asia C-35/97, komissio v. Ranska, tuomio 24.9.1998 (Kok. 1998, s. I-5325, 37 kohta).

perusteen peiteltyä soveltamista — kuten komissio korostaa — koska kansallisen järjestelmän piiriin kuuluvista henkilöistä suurin osa on Luxemburgin kansalaisia, kun taas järjestelmän ulkopuolelle jäävien, erityisesti yhteisöjen virkamiesten, ylivoimainen enemmistö on muiden jäsenvaltioiden kansalaisia. [16]

a) Kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää koskevan kiellon oikeudellinen perusta

aa) Asetuksen N:o 1408/71 soveltaminen

43. Näiden alustavien huomautusten jälkeen katson, että kun otetaan huomioon kaikki yhteisön oikeussäännöt, joiden tulkintaa yhteisöjen tuomioistuimelta on pyydetty, minun on syytä tarkastella vuoron perään seuraavia kysymyksiä. Sen arvioimiseksi, onko nyt käsiteltävänä olevassa asiassa kysymys yhteisön oikeuden vastaisesta kansalaisuuteen perustuvasta syrjinnästä (d), on ensiksi etsittävä tämän syrjintäkiellon oikeudellinen perusta, pääasian tosiseikat huomioon ottaen, sekä tutkittava kiellon tarkempia soveltamisedellytyksiä (a). Sen jälkeen on syytä esittää muutama huomautus siitä, täyttyvätkö nämä edellytykset nyt käsiteltävänä olevassa asiassa, eli tarkemmin sanottuna, sovelletaanko samanlaisissa tilanteissa erilaista kohtelua pääasian tosiseikkojen ja Luxemburgin kansallisten oikeussääntöjen osalta (b). Lopuksi on tutkittava, voidaanko tällaista erilaista kohtelua objektiivisesti perustella (c).

44. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan "henkilöä on pidettävä asetuksessa N:o 1408/71 tarkoitettuna työntekijänä sillä perusteella, että hänellä on ainakin yhden vakuutustapahtuman varalta joko pakollinen tai vapaaehtoinen vakuutus jossakin asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan a kohdassa mainitussa yleisessä taikka erityisessä sosiaaliturvajärjestelmässä työsuhteen olemassaolosta riippumatta". [17]

45. Vaikka Ferlinin kaltaiset yhteisöjen virkamiehet kuuluvat erityisen järjestelmän eli YSVJ:n piiriin, heitä ei ilmeisesti pidetä edellä esitetyn määritelmän mukaisina työntekijöinä.

46. Kuten julkisasiamies Lenz asiassa Schmid [18] antamassaan ratkaisuehdotuksessa kuvaavasti toteaa, "palka-

16 — Ks. esim. edellä alaviitteessä 14 mainittu asia Meints, tuomion 45 ja 46 kohta. Kuten komissio on korostanut, se seikka, että edullisemmassa asemassa olevaan ryhmään saattaa kuulua muiden jäsenvaltioiden kansalaisia tai että epäedullisemmassa asemassa olevaan ryhmään saattaa kuulua Luxemburgin kansalaisia, ei merkitse sitä, ettei kyseessä olisi välillinen syrjintä. Ks. esim. asia 20/85, Roviello, tuomio 7.6.1988 (Kok. 1988, s. 2805, 16 kohta).

17 — Asia C-85/96, Martínez Sala, tuomio 12.5.1998 (Kok. 1998, s. I-2691, 36 kohta).

18 — Asia C-310/91, tuomio 27.5.1993 (Kok. 1993, s. I-3011).

tun työntekijän käsite on määriteltävä asetuksen tarkoituksen ja aineellisen tavoitteen perusteella".[19] Palkatun työntekijän asema perustuu toisin sanoen olennaisesti asetuksen yleiseen sovellettavuuteen.

47. Tältä osin on syytä muistuttaa, että vaikka ETY:n perustamissopimuksen 51 artiklan (josta on myöhemmin tullut EY:n perustamissopimuksen 51 artikla, josta puolestaan on muutettuna tullut EY 42 artikla) nojalla annettu asetus N:o 1408/71 liittyy työntekijöiden vapaan liikkuvuuden toteuttamiseen, sen perustavoite on sovittaa yhteen sosiaalietuuksia koskevat erilaiset kansalliset lainsäädännöt siten, että työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta ei seuraa, että tätä vapautta käyttävät työntekijät asetetaan epäedullisempaan asemaan kuin yhdessä ainoassa jäsenvaltiossa toimintaansa harjoittavat työntekijät.

48. Kuten komissio on huomautuksissaan korostanut, asetuksen N:o 1408/71 yleiset soveltamisedellytykset eivät täyty nyt käsiteltävänä olevassa asiassa, koska kyseessä ei ole kansallisten sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittaminen, vaan yhden jäsenvaltion alueella tarjotut hoitopalvelut ja niistä perittävien erisuuruisten maksujen soveltaminen sellaiseen henkilöryhmään, johon pääasiallisesti kuuluu työntekijöitä, jotka ovat muiden jäsenvaltioiden kansalaisia. Ferliniä ei niin ollen voida pitää asetuksessa N:o 1408/71 tarkoitettuna työntekijänä.

49. Se, ettei Ferliniä voida pitää asetuksessa N:o 1408/71 tarkoitettuna "palkattuna" työntekijänä, johtuu asetuksen 2 artiklan 1 kohdasta, jonka vuoksi asetusta ei voida soveltaa nyt käsiteltävänä olevassa asiassa. Tämän säännöksen mukaan asetusta N:o 1408/71 "sovelletaan palkattuihin työntekijöihin tai itsenäisiin ammatinharjoittajiin, jotka ovat tai ovat olleet yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisia ja jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia tai jotka ovat valtiottomia henkilöitä tai pakolaisia, jotka asuvat jäsenvaltion alueella, sekä heidän perheenjäseniinsä ja jälkeenjääneisiinsä". Tässä tapauksessa Ferlini kuuluu Euroopan yhteisöjen komission virkamiehenä YSVJ:n piiriin. Kuten asiakirja-aineistosta ilmenee, ei asiaa koskeva kansallinen lainsäädäntö näin ollen koske häntä eikä hänen puolisoaan siten kuin asetuksen N:o 1408/71 2 artiklan 1 kohdassa edellytetään.

50. Edellä esitetyt seikat huomioon ottaen Ferlini ja hänen puolisonsa eivät voi kuulua asetuksen N:o 1408/71 henkilölliseen

19 — Ratkaisuehdotuksen 44 kohta.

soveltamisalaan.[20] Koska työntekijän käsite yhteisön oikeudessa ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, vaan sen sisältö vaihtelee sen mukaan, millä alalla sitä käytetään,[21] on mahdollista, että Ferlini ja hänen puolisonsa kuuluvat yhteisön muiden oikeussääntöjen, kuten perustamissopimuksen 48 artiklan tai asetuksen N:o 1612/68 henkilölliseen soveltamisalaan.

ab) Perustamissopimuksen 48 artiklan ja asetuksen N:o 1612/68 soveltamisala

51. Jos otetaan huomioon yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö, joka koskee kansainvälisinä virkamiehinä toimivia yhteisön kansalaisia yleensä,[22] on sitä enemmän syytä katsoa, että Ferlinin kaltaiset yhteisöjen virkamiehet säilyttävät työntekijän aseman, jonka perusteella he ja heidän perheenjäsenensä voivat kuulua ETY:n perustamissopimuksen 48 artiklan ja asetuksen N:o 1612/68 henkilölliseen soveltamisalaan.

52. Voidaan kuitenkin kysyä, kuuluuko Ferlinin ja hänen puolisonsa kohtelu kyseessä olevien yhteisön oikeussääntöjen[23] aineelliseen soveltamisalaan. Tarkemmin sanottuna on syytä tutkia, onko kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuuluvilta henkilöiltä perittäviä maksuja korkeampien äitiyteen liittyvien terveydenhoito- ja sairaalamaksujen perimisessä kyse perustamissopimuksen 48 artiklan 2 kohdassa ja asetuksen N:o 1612/68 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta "työsuhteen ehdosta" vai saman asetuksen 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitetusta "sosiaalisesta edusta".

53. Työsuhteen ehdon käsitteeseen, jota käytetään edellä mainituissa oikeussäännöissä, näyttää sisältyvän suoraan työsopimukseen liittyviä tekijöitä, kuten palkkaus, irtisanominen, virkavuosien laskeminen, työhön paluu ja uudelleen työllistäminen. Tältä osin merkille pantavaa on, että ratkaistessaan kysymystä siitä, koskeeko varusmiespalveluaan suorittamassa olevien työntekijöiden vanhuus- ja

20 — Tältä osin on syytä huomauttaa, että asetuksen N:o 1408/71 16 artiklan 3 kohdassa säädetään erityisesti Euroopan yhteisöjen avustavan henkilökunnan osalta oikeudesta valita tiettyjen kansallisten sosiaaliturvajärjestelmien välillä. Tämän valintaoikeuden rajauksesta, sellaisena kuin se ilmenee mainitusta säännöksestä, seuraa välillisesti, että asetuksen mukaan yhteisöjen pysyviä virkamiehiä eivät koske kansalliset järjestelmät, eivätkä he siten myöskään kuulu niiden soveltamisalaan.
Luxemburgin hallituksen mukaan YSVJ, jonka perustana on yhteisöjen virkamiesten henkilöstösääntöjen mukaiset oikeudet, ei kuulu asetuksen N:o 1408/71 soveltamisalaan, koska siinä säädetään turvatasosta, joka on vähintäänkin verrattavissa perustamissopimuksen 51 artiklan nojalla paikallisesti toteutettuihin yhteensovittamistoimenpiteisiin.

21 — Ks. edellä alaviitteessä 17 mainittu asia Martínez Sala, tuomion 31 kohta.

22 — Kuvaavana esimerkkinä ks. yhdistetyt asiat 389/87 ja 390/87, Echternach ja Moritz, tuomio 15.3.1989 (Kok. 1989, s. 723), jossa yhteisöjen tuomioistuin toteaa, että "jäsenvaltion kansalaista, jolla on kansainvälisillä erityismääräyksillä säännelty työpaikka toisessa jäsenvaltiossa, esimerkiksi työpaikka Euroopan avaruusvirastossa, on pidettävä perustamissopimuksen 48 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuna jäsenvaltion työntekijänä ja häneen samoin kuin hänen perheenjäseniinsäkin sovelletaan näiden määräysten ja neuvoston asetuksen N:o 1612/68 säännösten mukaisia oikeuksia ja etuuksia" (15 kohta). Ks. myös edellä alaviitteessä 18 mainittu asia Schmid, tuomion 20 kohta.

23 — Perustamissopimuksen 48 artiklan välitöntä horisontaalista oikeusvaikutusta koskevan — toisenlaisen — kysymyksen osalta, ks. jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen 77 kohta.

perhe-eläkevakuutusmaksujen järjestelmä "työsuhteen ehtoa", yhteisöjen tuomioistuin on tutkinut, onko tällaisen maksun suorittaminen *lainsäädäntöön tai sopimukseen perustuva työnantajan velvollisuus*. [24]

54. Käsiteltävänä olevassa asiassa korkeampien maksujen periminen äitiyteen liittyvästä terveydenhoidosta ja sairaalahoidosta ei mielestäni voi kuulua "työsuhteen ehdon" merkityspiiriin. Kuten komissio on huomauttanut, vaikka näiden maksujen periminen saattaa rasittaa Luxemburgin kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomien henkilöiden nettotuloja, koska on todennäköistä, että nämä joutuvat maksamaan enemmän siksi, että heidän vakuutuslaitoksensa eivät voi korvata perittyjä maksuja kokonaan, on myönnettävä, että tällainen rasitus välillisesti ja oletettavasti liittyy "työsuhteen ehtoihin" ja erityisesti näiden työntekijöiden palkkaukseen. Päinvastainen näkemys johtaisi sellaisen yksinkertaistetun käsityksen omaksumiseen, että äitiyteen liittyvien terveydenhoito- ja sairaalamaksujen tavoin ylimääräisiä kuluja lisäävän tuotteiden tai palvelujen kaikenlaisen hinnoittelun on katsottava vaikuttavan sopimus- tai lainsäädäntöteitse vahvistettuun työntekijöiden palkkaukseen.

24 — Ks. asia C-315/94, De Vos, tuomio 14.3.1996 (Kok. 1996, s. I-1417, 18 kohta).

55. Koska äitiyteen liittyvien terveydenhoito- ja sairaalamaksujen suuruuden ei nähtävästi voida katsoa kuuluvan "työsuhteen ehtoihin", on tutkittava, liittyykö maksujen määräämiseen asetuksen N:o 1612/68 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja "sosiaalisen edun" tunnusmerkkejä. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tällaisina etuina on pidettävä "kaikkia sellaisia etuja, jotka riippumatta niiden mahdollisesta yhteydestä työsopimukseen myönnetään tavallisesti kotimaisille työntekijöille pääasiallisesti sen vuoksi, että he ovat objektiivisesti arvioiden työntekijöitä, tai yksinkertaisesti sen vuoksi, että he asuvat valtion alueella, ja joiden myöntäminen myös muiden jäsenvaltioiden kansalaisille työntekijöinä voi siten ilmeisesti helpottaa näiden liikkuvuutta yhteisössä". [25]

56. Komissio katsoo, että kun otetaan huomioon edellä mainittu määritelmä, terveydenhoitopalvelujen kohtuullisen ja Luxemburgissa sovellettavan järjestelmän periaatteiden mukaisesti näiden palvelujen todellisiin kustannuksiin perustuvan hintatason takaamista voidaan pitää sosiaalisena etuna, joka on myönnettävä kaikille Luxemburgissa työskenteleville henkilöille.

57. Ferlinin mukaan kertakorvaus, jonka Luxemburgin valtio maksaa synnytyksen

25 — Ks. esim. asia 65/81, Reina, tuomio 14.1.1982 (Kok. 1982, s. 33, 12 kohta; Kok. Ep. VI, s. 285); asia 249/83, Hoeckx, tuomio 27.3.1985 (Kok. 1985, s. 973, 20 kohta); asia 157/84, Frascogna, tuomio 6.6.1985 (Kok. 1985, s. 1739, 30 kohta) sekä edellä alaviitteessä 18 mainittu asia Schmid, tuomion 18 kohta ja edellä alaviitteessä 14 mainittu asia Meints, tuomion 39 kohta.

yhteydessä, on kiistattomasti "sosiaalinen etu", joka ei olennaisesti poikkea yhteisöjen tuomioistuimen sellaiseksi katsomasta äitiysavustuksesta.[26] Kertakorvauksella katettujen palvelujen hinnoittelu on tämän sosiaalisen edun olennainen tekijä, ja korvaus pitäisi suorittaa kaikille, joita henkilöiden vapaa liikkuvuus Luxemburgissa koskee. Käytännössä yhteisöjen virkamiehillä ei ole oikeutta tähän kertakorvauksesta muodostuvaan etuun, mutta tätä seikkaa ei ole tuotu esiin kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa. Ferlini väittää kuitenkin, että kertakorvauksen sosiaalisen edun tunnusmerkkeihin voidaan vedota ainakin silloin, kun vaaditaan yhdenvertaista kohtelua terveydenhoito- ja sairaalapalveluista laskutettavien äitiyteen liittyvien maksujen osalta.

58. Sekä komissio, joka vetoaa todellisia kustannuksia vastaavia kohtuullisia maksuja koskevaan oikeuteen, että Ferlini, joka vetoaa synnytyksen yhteydessä maksettavaan kertakorvaukseen, pyrkivät antamaan positiivisen sisällön oikeudelle yhdenvertaiseen kohteluun kyseisistä palveluista perittävien maksujen suhteen siten, että tämän oikeuden "sosiaalisen edun" luonne vastaa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, jossa muun muassa sisällöltään positiiviset palvelut luonnehditaan "sosiaalisiksi eduiksi".[27] Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevaan päätökseen sisältyneistä tiedoista ei kuitenkaan aivan yksiselitteisesti käy ilmi, että pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikana kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuuluvilta henkilöiltä perittävät maksut olisivat vastanneet palvelujen kustannuksia ja että järjestelmän piiriin kuulumattomilta henkilöiltä ja erityisesti yhteisöjen virkamiehiltä perittävät maksut eivät olisi vastanneet näitä kustannuksia, eikä siitä myöskään käynyt ilmi, että synnytyksen yhteydessä annettavan hoidon kertakorvaus ja vielä vähemmän tästä hoidosta perittävät maksut olisivat olleet luonteeltaan äitiysavustuksen kaltaisia. Edellä esitettyjen väitteiden perustan tutkiminen on näin ollen kansallisen tuomioistuimen asia, koska se tuntee paremmin kansallisen oikeuden ja pääasian tosiseikat.

59. Mielestäni synnytykseen liittyviä riidanalaisia terveydenhoito- ja sairaalamaksuja voidaan kuitenkin pitää asetuksen N:o 1612/68 7 artiklan mukaisen yhdenvertaisen kohtelun periaatteen aineelliseen soveltamisalaan kuuluvina ilman, että on tarpeen tutkia, onko kyseessä sisällöltään positiivinen palvelu tai etu. Siihen riittää päätelmä a majori ad minus. Koska yhdenvertainen kohtelu koskee "sosiaalisia

26 — Ks. asia C-111/91, komissio v. Luxemburg, tuomio 10.3.1993 (Kok. 1993, s. I-817).

27 — Ks. esim. asia 15/69, Ugliola, tuomio 15.10.1969 (Kok. 1969, s. 363; Kok. Ep. I, s. 413) suojasta asevelvollisuuden suorittamisesta aiheutuvia haittoja vastaan; asia 44/72, Marsman, tuomio 13.12.1972 (Kok. 1972, s. 1243) suojatoimenpiteistä irtisanomista vastaan; asia 152/73, Sotgiu, tuomio 12.2.1974 (Kok. 1974, s. 153; Kok. Ep. I, s. 219) muualle kuin kotipaikkaansa sijoitetuille työntekijöille maksettavasta "erossaolokorvauksesta"; asia 32/75, Cristini, tuomio 30.9.1975 (Kok. 1975, s. 1085; Kok. Ep. I, s. 481) kansallisen rautatieyhtiön myöntämästä alennuskortista; asia 237/83, Prodest, tuomio 12.7.1984 (Kok. 1984, s. 3153) oikeudesta kuulua edelleen sen jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmän piiriin, jossa on yrityksen kotipaikka ja asia 137/84, Mutsch, tuomio 11.7.1985 (Kok. 1985, s. 2681; Kok. Ep. VIII, s. 319) työntekijän mahdollisuudesta käyttää äidinkieltään sen valtion tuomioistuimissa vireillä olevassa menettelyssä, jossa hän asuu.

etuja", sitä on sovellettava kaikkien oikeussääntöjen osalta, jotka koskevat työntekijöiden sosiaalista asemaa, vaikka niillä ei perusteta sisällöltään positiivista etua sen täsmällisessä merkityksessä — riippumatta siitä, liittyvätkö ne johonkin tiettyyn työsopimukseen — sekä sellaisten oikeussääntöjen osalta, joita sovelletaan yleisesti kotimaisiin työntekijöihin pääasiallisesti sen vuoksi, että he objektiivisesti katsoen ovat työntekijöitä, tai yksinkertaisesti sen vuoksi, että he oleskelevat maan alueella, ja jollaisten ulottaminen koskemaan työntekijöitä, jotka ovat muiden jäsenvaltioiden kansalaisia, on omiaan helpottamaan heidän vapaata liikkuvuuttaan yhteisössä. On ilmeistä, että äitiyteen liittyvät terveydenhoito- ja sairaalamaksut täyttävät edellä mainitun määritelmän kaikki tunnusmerkit.

60. Jos katsotaan, että pääasian tosiseikat kuuluvat asetuksen N:o 1612/68 7 artiklan 2 kohdan aineelliseen soveltamisalaan, on kiinnitettävä huomiota vielä yhteen ongelmaan. Yhteisöjen tuomioistuimen viimeaikaisen oikeuskäytännön mukaan sellaista kansallista lainsäädäntöä, joka kuuluu perustamissopimuksen 48 artiklan ja asetuksen N:o 1612/68 7 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan ja joka estää jäsenvaltion kansalaista lähtemästä kotimaastaan ja käyttämästä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen tai saa hänet luopumaan siitä, on pidettävä perustamissopimuksen 48 artiklan vastaisena, eikä ole tarpeen selvittää, onko kyseessä kansalaisuuteen perustuva välillinen syrjintä.[28] Tästä oikeuskäytännöstä ilmeisesti seuraa, että tapaus, jossa kansallinen lainsäädäntö estää työntekijää käyttämästä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen tai saa hänet luopumaan siitä, eroaa tapauksesta, jossa on kyse kansalaisuuteen perustuvasta välillisestä syrjinnästä tätä oikeutta käytettäessä. Tarkemmin sanottuna vaikuttaa siltä, että ensin mainitun tapauksen soveltamisala on laajempi kuin viimeksi mainitun, ja että siinä perustutaan pelkkään olettamaan.[29]

61. Tässä tapauksessa voidaan tuskin kuitenkaan väittää, että jossakin jäsenvaltiossa perittävät äitiyteen liittyvät terveydenhoito- ja sairaalamaksut, jotka ovat korkeammat kuin kyseisen jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuuluvilta perittävät maksut, yleisesti estäisivät toisen jäsenvaltion kansalaista työskentelemästä kyseisessä jäsenvaltiossa nimenomaan yhteisöjen virkamiehenä tai saisivat hänet luopumaan siitä, vaikka kyseessä olisi kansalaisuuteen perustuva välillinen syrjintä. Tätä johtopäätöstä tehdessäni olen ottanut huomioon äitiyteen liittyvien terveydenhoitokulujen poikkeuksellisen sekä suhteellisen ennakoitavissa olevan ja rajallisen luonteen, ja olen myös kiinnittänyt huomiota YSVJ:n tarjoamiin laajoihin vakuutus- ja korvausmahdollisuuksiin eri jäsenvaltioissa tällaisten kulujen varalta. Jos kuitenkin olisi näytetty toteen, että jossakin jäsenvaltiossa, kuten nyt käsiteltävänä olevan asian osalta Luxemburgin suurherttuakunnassa, sovelletaan maksuja, joista aiheutuu vastaavaa syrjintää kaikessa terveyden- ja sairaalahoidossa — tai sen huomattavassa osassa — yleensä, voitai-

28 — Ks. asia C-18/95, Terhoeve, tuomio 26.1.1999 (Kok. 1999, s. I-345, 41 kohta).

29 — Ks. edellä alaviitteessä 28 mainittu asia Terhoeve, tuomion 40 kohta.

siin väittää, että tämä saattaisi saada jonkin jäsenvaltion kansalaisen luopumaan aikomuksestaan lähteä jäsenvaltiosta, jossa hän asuu, työskentelemään yhteisöjen virkamiehenä kyseessä olevassa jäsenvaltiossa.

ac) Perustamissopimuksen 7 artiklan soveltaminen

62. Perustamissopimuksen 7 artiklaa, jonka mukaan "kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä tämän sopimuksen soveltamisalalla, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän sopimuksen erityismääräysten soveltamista", voidaan soveltaa itsenäisesti vain sellaisiin yhteisön oikeuden soveltamisalaan kuuluviin tapauksiin, joiden osalta perustamissopimuksessa ei ole erityistä syrjintäkieltoa. [30]

63. Koska kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltävä periaate vahvistetaan nimenomaan perustamissopimuksen 48 artiklassa, on katsottava, että perustamissopimuksen 7 artiklaa on syytä soveltaa nyt käsiteltävänä olevassa asiassa vain, jos perustamissopimuksen 48 artiklaa ja asetusta N:o 1612/68 ei voida soveltaa. Tapauksen tarkastelu edellä osoittaa, että 7 artiklan soveltamista koskeva kysymys voi tulla esiin, jos yhteisöjen tuomioistuin joko katsoo, että Ferlini ei ole 48 artiklassa ja asetuksessa N:o 1612/68 tarkoitettu työntekijä, tai toteaa, että riidanalainen syrjintä ei kuulu näiden oikeussääntöjen aineelliseen soveltamisalaan, eli että syrjinnässä ei ole kyse "työsuhteen ehdosta" eikä "sosiaalisesta edusta".

64. Siinä tapauksessa on tutkittava, kuuluvatko pääasian tosiseikat perustamissopimuksen soveltamisalaan, mikä on edellytys sille, että perustamissopimuksen 7 artiklan syrjintäkiellon periaatetta voidaan soveltaa.

65. Tältä osin on korostettava, että yhteisöjen tuomioistuin nähtävästi hyväksyy sen, että tämän edellytyksen sisältöä tulkitaan laajentavasti, ja katsoo, että sellaiset tilanteet, jotka välillisesti vaikuttavat yhteisön oikeudessa vahvistettuihin perusvapauksiin — vaikka ne eivät suoraan liitykään näiden vapauksien hyödyntämiseen — kuuluvat perustamissopimuksen soveltamisalaan. [31] Perustamissopimuksen 7 artiklassa tarkoitettu soveltamisalan määritteleminen mahdollistaa toisin sanoen sen, että tähän soveltamisalaan voidaan asteittain sisällyttää alueita, jotka eivät kokonaan jää yhteisön oikeuden ulkopuo-

30 — Ks. esim. asia 305/87, komissio v. Kreikka, tuomio 30.5.1989 (Kok. 1989, s. 1461, 13 kohta) ja asia C-18/93, Corsica Ferries, tuomio 17.5.1994 (Kok. 1994, s. I-1783, 19 kohta). Ks. myös EY:n perustamissopimuksen 6 artiklan toissijaisesta luonteesta julkisasiamies La Pergolan ratkaisuehdotus (10 kohta ja sitä seuraavat kohdat) asiassa C-43/95, Data Delecta ja Forsberg, tuomio 26.9.1996 (Kok. 1996, s. I-4661).

31 — Ks. kuvaavana esimerkkinä edellä alaviitteessä 30 mainittu asia Data Delecta ja Forsberg (tuomion 14 ja 15 kohta), joka koski kansallisia oikeussääntöjä, jotka kuuluvat perustamissopimuksen soveltamisalaan sillä perusteella, että ne vaikuttavat yhteisön sisäiseen tavaroiden ja palvelujen kauppaan ainakin välillisesti.

lelle tai joita vain osittain säännellään yhteisön oikeudessa. [32]

66. Yhteisöjen virkamiesten osalta yhteisöjen tuomioistuin katsoi asiassa Forcheri antamassaan tuomiossa — joka nyt käsiteltävänä olevan asian tavoin koski Euroopan yhteisöjen virkamiehen puolison asemaa [33] — ensiksikin, että "yhteisöjen virkamiesten oikeudellinen asema siinä jäsenvaltiossa, johon heidät on määrätty, kuuluu perustamissopimuksen soveltamisalaan kahdella tavoin: he ovat palvelussuhteessa yhteisöön, ja heillä on oltava oikeus kaikkiin niihin etuihin, jotka yhteisön oikeuden mukaan kuuluvat jäsenvaltioiden kansalaisille niin henkilöiden vapaan liikkuvuuden, sijoittautumisen kuin sosiaaliturvankin alalla". [34] Samassa asiassa yhteisöjen tuomioistuin tutki kysymystä siitä, kuuluuko kirjoittautumismaksun suorittaminen perustamissopimuksen soveltamisalaan ja onko se yhteisön oikeuden mukainen, kun kyse oli yhteisöjen virkamiehen puolisosta, joka ei ole sen maan kansalainen, jossa hän puolisonsa kanssa asuu, ja päätti, että "jäsenvaltion järjestäessä kursseja, jotka liittyvät erityisesti ammatilliseen koulutukseen, on se, että mainittuun jäsenvaltioon laillisesti asumaan asettautuneen toisen jäsenvaltion kansalaiselta vaaditaan kursseille osallistumista varten lukukausimaksua toisin kuin maan omilta kansalaisilta, perustamissopimuksen 7 artiklassa kiellettyä kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää". [35]

67. Edellä mainitussa tuomiossa, joka ajallisesti edelsi asioissa Echternach ja Moritz (mainittu edellä alaviitteessä 22) sekä Schmid (mainittu edellä alaviitteessä 18) annettuja tuomioita, yhteisöjen tuomioistuin katsoi epäsuorasti, että yhteisöjen virkamies, joka on jäsenvaltion kansalainen, ei ole perustamissopimuksen 48 artiklassa ja asetuksessa N:o 1612/68 tarkoitettu työntekijä, mutta totesi, ettei häneltä voida evätä kyseisten yhteisön oikeussääntöjen mukaisia oikeuksia, ja päätti sen vuoksi käyttää tuomion perustana 7 artiklaa. Silloin esitetty kysymys koski sitä, voivatko henkilöt, jotka eivät olleet edellä tarkoitettuja työntekijöitä, kuulua perustamissopimuksen soveltamisalaan. Vastatessaan tähän kysymykseen yhteisöjen tuomioistuin turvautui "ensin mainitussa jäsenvaltiossa laillisesti oleskelevan toisen jäsenvaltion kansalaisen" kriteeriin. Kun tuomion perustelut näyttävät osoittavan, että Forcherin puolison oikeus yhdenvertaiseen kohteluun perustuu hänen asemaansa yhteisöjen virkamiehen puolisona, minkä perusteella hän oleskelee laillisesti kyseisessä jäsenvaltiossa, yhteisöjen tuomioistuin näyttää lisäksi yleisesti viittaavan tuomiolauselmassa laillisen sijoittautumisen edellytykseen, eikä ota huomioon yhteisöjen virkamiesten puolisoiden erityisasemaa. Tämän vuoksi ne, jotka ovat lausuneet käsityksensä tuomiosta, ovat puhuneet uudesta näkökulmasta, jonka yhteisöjen tuomioistuin on avannut yhteisön oikeuteen. Jos yhteisöjen kansalainen on laillisesti sijoittautunut jäsenval-

32 — Ks. ammatillisen koulutuksen osalta esim. asia 293/83, Gravier, tuomio 13.2.1985 (Kok. 1985, s. 593; Kok. Ep. VIII, s. 73) ja asia 24/86, Blaizot ym., tuomio 2.2.1988 (Kok. 1988, s. 379; Kok. Ep. IX, s. 339).

33 — Forcherin puoliso oli kiistattomasti Italian kansalainen.

34 — Asia 152/82, Forcheri, tuomio 13.7.1983 (Kok. 1983, s. 2323, 9 kohta; Kok. Ep. VII, s. 207).

35 — Tuomion 18 kohta.

tion alueelle, hän on oikeutettu yhdenvertaiseen kohteluun kaikilla perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla alueilla, vaikka hän ei ole perustamissopimuksen 48 artiklassa ja asetuksessa N:o 1612/68 tarkoitettu työntekijä. [36]

68. Tässä yhteydessä on huomautettava, että tällainen mahdollisuus, joka vuonna 1983 avautui yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä, vahvistetaan EY:n perustamissopimuksen 8 artiklassa (josta on muutettuna tullut EY 17 artikla) ja 8 a artiklassa (josta on muutettuna tullut EY 18 artikla). [37] Kuten yhteisöjen tuomioistuin on viimeaikaisessa oikeuskäytännössään ilmaissut, "perustamissopimuksen 8 artiklan 2 kohdassa unionin kansalaisuuteen liitetään sopimuksessa määrätyt oikeudet ja velvollisuudet, eli myös perustamissopimuksen 6 artiklassa määrätty oikeus olla joutumatta kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kohteeksi perustamissopimuksen asiallisella soveltamisalalla. Näin ollen Euroopan unionin kansalainen, joka asuu pääasian kantajan tavoin laillisesti vastaanottavan jäsenvaltion alueella, voi vedota perustamissopimuksen 6 artiklaan kaikissa niissä tilanteissa, jotka kuuluvat yhteisön oikeuden asialliseen soveltamisalaan — — ". [38] Perustamissopimuksen 8 ja 8 a artiklan tällaisen tulkinnan ja asiaan Forcheri perustuvan oikeuskäytännön välinen yhtäläisyys on ilmeinen. Vaikka edellä mainittuja artikloja ei voida soveltaa pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikaan, voi tämä yhteisöjen tuomioistuimen antama tulkinta kuitenkin selventää asiassa Forcheri annetun tuomion merkitystä.

69. Jos tätä oikeuskäytäntöä sovelletaan nyt käsiteltävänä olevaan asiaan, on todettava, että koska Ferlinin puoliso oli yhteisön jäsenvaltion kansalainen — minkä tutkiminen on kansallisen tuomioistuimen asia — ja oleskeli laillisesti Luxemburgissa siellä työskentelevän yhteisöjen virkamiehen puolisona, häneen ei saanut kohdistaa perustamissopimuksen 7 artiklassa kiellettyä kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää missään tämän artiklan soveltamisalaan kuuluvassa tapauksessa. On ilmeistä, että terveydenhoito- ja sairaalamaksujen taulukot koskevat palveluja, jotka kiistattomasti kuuluivat ja kuuluvat sen soveltamisalaan, [39] kuten komissio huomautuksissaan toteaa, ilman että on

36 — Ks. Starkle, G., "Extension du principe de non-discrimination en droit communautaire au ressortissant d'un État membre licitement installé dans un autre État membre" (kommentteja edellä mainitussa asiassa Forcheri annetusta tuomiosta), *Cahiers de droit européen*, 1984, s. 672. Julkisasiamies Darmon toteaa myös, että asiassa Forcheri yhteisöjen tuomioistuin on ilmeisesti vahvistanut "kaikkia yhteisön kansalaisia koskevan oikeuden 'kaikkiin yhteisön oikeuteen perustuviin etuihin' muun muassa työntekijöiden vapaan liikkuvuuden osalta riippumatta siitä, onko heillä työsuhde yhteisön toimielimiin" (edellä alaviitteessä 22 mainittu asia Echternach ja Moritz, ratkaisuehdotuksen 24 kohta).

37 — Perustamissopimuksen 8 artiklan sanamuoto on seuraava:
"1. Otetaan käyttöön unionin kansalaisuus.
Unionin kansalainen on jokainen, jolla on jonkin jäsenvaltion kansalaisuus.
2. Unionin kansalaisilla on tässä sopimuksessa määrätyt oikeudet ja velvollisuudet".
Lisäksi 8 a artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa: "Jokaisella unionin kansalaisella on oikeus vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella, jollei tässä sopimuksessa määrätyistä tai sen soveltamisesta annetuissa säännöksissä säädetyistä rajoituksista ja ehdoista muuta johdu".

38 — Edellä alaviitteessä 17 mainittu asia Martínez Sala, tuomion 62 ja 63 kohta.

39 — Terveydenhoidon osalta komissio viittaa yhdistetyissä asioissa 286/82 ja 26/83, Luisi ja Carbone, 31.1.1984 annettuun tuomioon (Kok. 1984, s. 377; Kok. Ep. VII, s. 455), jossa yhteisöjen tuomioistuin lausui, että "matkailijoita, lääketieteellisen hoidon saajia — — on pidettävä palvelujen vastaanottajina" (16 kohta).

tarpeen tutkia, koskevatko ne sellaisia "työsuhteen ehtoja" tai "sosiaalisia etuja", joita tarkoitetaan sovellettaessa perustamissopimuksen 48 artiklaa ja asetusta N:o 1612/68.[40]

70. Edellä mainittu oikeus koskee Ferlinin puolisoa itsenäisesti. Joka tapauksessa hänellä on tämä oikeus, koska hänen puolisonsa on yhteisöjen virkamies, jolla on yhteisön jäsenvaltion kansalaisuus — tämänkin seikan tutkiminen on kansallisen tuomioistuimen asia — ja jonka oikeudellinen asema edellä esitetyn perusteella kuuluu perustamissopimuksen soveltamisalaan ja jolle on perheineen myönnettävä kaikki ne edut, jotka yhteisön oikeuden mukaan kuuluvat jäsenvaltioiden kansalaisille henkilöiden vapaan liikkuvuuden, sijoittautumisvapauden ja sosiaaliturvan osalta.

71. Viimeinen perustamissopimuksen 7 artiklan tulkinnan kannalta tutkittava kysymys — jonka merkitys ei kuitenkaan ole vähäisin — koskee mahdollisuutta soveltaa mainittua artiklaa yhteisön tai jäsenvaltioiden toimielinten toiminnasta johtuvan syrjinnän lisäksi myös syrjintään yksityisten välisissä suhteissa. Pääasian tosiseikat huomioon ottaen tämä kysymys tulee esiin, jos syrjinnän voidaan katsoa johtuvan yksityisoikeudellisten oikeushenkilöiden toiminnasta eli jos katsotaan, että syrjinnän aiheuttaja on CHL, EHL tai UCM ja jos kyseessä olevia oikeushenkilöitä voidaan pitää yksityisoikeudellisina oikeushenkilöinä. Tältä osin on huomattava, että vaikka ennakkoratkaisun esittämistä koskevassa päätöksessä mainitaan, että CHL on julkinen laitos, siinä ei ole riittävästi tietoja, joiden perusteella voitaisiin ratkaista, ovatko nämä oikeushenkilöt luonteeltaan julkisia vai yksityisiä. Tämän seikan selvittäminen kuuluu kansalliselle tuomioistuimelle, joka tuntee kansallisen oikeuden.

72. Oikeuskirjallisuudessa aika ajoin esiintuoduista vakavista epäilyistä[41] huolimatta katson, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön kehityksen perusteella voin nyt käsiteltävänä olevassa asiassa vastata myöntävästi kysymykseen siitä, voidaanko 7 artiklalla katsoa olevan niin sanottu välitön horisontaalinen oikeusvaikutus.

73. Vastaus voidaan perustaa sille tosiseikalle, että jäsenvaltiosta itsestään johtuvina

40 — Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 52 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

41 — Näiden epäilyjen pääasialliset perusteet ovat seuraavat: a) perustamissopimuksen yleinen rakenne perustuu jäsenvaltioita koskeviin velvollisuuksiin, lukuun ottamatta muutamia harvoja tapauksia, joissa perustamissopimuksessa nimenomaisesti asetetaan velvollisuuksia yksityisille, erityisesti yrityksille, kilpailun suojaan perustuvista syistä; b) perustamissopimuksen muilla määräyksillä, joiden sanamuoto on epäselvä, kuten sen 48 artiklan 2 kohdalla, ei ollut välitöntä horisontaalista vaikutusta; c) on ensisijaisesti komission tehtävä valvoa, että perustamissopimuksen mukaisia velvollisuuksia noudatetaan, mutta komissio voi saattaa asian yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi vain silloin, kun vastuu toiminnasta kuuluu jäsenvaltiolle. Ks. tästä aiheesta Durand, C.-F., "Les principes" julkaisussa *Commentaire Mégret. Le droit de la CEE*, osa 1 *Préambule. Principes. Libre circulation des marchandises*, Éditions de l'Université de Bruxelles, Études européennes, toinen painos, 1992, s. 60.

voidaan pitää yksityisoikeudellisten oikeushenkilöiden sellaisia toimia, jotka ovat yhteisön oikeuden vastaisia siksi, että ne johtavat kansalaisuuteen perustuvaan syrjintään.

74. Työsuhteita koskevan lainsäädännön osalta yhteisöjen tuomioistuin on hyväksynyt tällaisen vastuun kohdistamisen, kun se on katsonut, että yksityisoikeudellisten oikeushenkilöiden toimet ovat luonteeltaan lähes jäsenvaltion itsensä toteuttamiin lainsäädäntötoimenpiteisiin rinnastettavia toimia. Siten yhteisöjen tuomioistuin on lausunut perustamissopimuksen 7 ja 48 artiklan osalta seuraavaa: "Perustamissopimuksen 7, 48 ja 59 artikloille on yhteistä se, että niiden soveltamisaloilla kielletään kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä. Tällaisen syrjinnän kieltoa ei sovelleta ainoastaan julkisten viranomaisten toimintaan, vaan sitä sovelletaan myös muunlaisiin oikeussääntöihin, joiden tarkoituksena on kollektiivisesti säännellä palkkatyötä ja palvelujen tarjoamista." [42] Erityisesti perustamissopimuksen 48 artiklan osalta yhteisöjen tuomioistuin on myös lausunut, että "henkilöiden vapaata liikkuvuutta ja palvelujen tarjoamisen vapautta koskevien esteiden poistaminen, joka on olennainen tavoite yhteisössä ja joka vahvistetaan perustamissopimuksen 3 artiklan c kohdassa, vaarannettaisiin, jos valtion toimeen perustuvien esteiden poistamisen vaikutus tehtäisiin tyhjäksi rajoituksilla, jotka aiheutuvat siitä, että yksityisoikeudelliset yhdistykset ja yhteenliittymät käyttävät oikeudellista itsemääräämisvaltaansa — — ." Yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi korostanut, että "työsuhteen ehtoja säännellään eri jäsenvaltioissa toisinaan lain tai sitä alemman tasoisilla säännöksillä, toisinaan sopimuksilla tai muilla yksityisten oikeussubjektien tekemillä tai hyväksymillä oikeustoimilla. Jos perustamissopimuksen 48 artiklaa sovellettaisiin ainoastaan viranomaisten toimiin, tästä voisi seurata se, että sitä ei sovellettaisi yhdenmukaisesti". [43]

75. Jos nyt käsiteltävänä olevassa asiassa olisi katsottava, että syrjintä johtuu UCM:n tai EHL:n päätöksistä ja käytännöistä, ei yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainittua oikeuskäytäntöä kuitenkaan voida soveltaa ja päättää, että perustamissopimuksen 7 artiklaa voidaan soveltaa nyt käsiteltävänä olevaan asiaan sen perusteella, että nämä oikeushenkilöt julkisoikeudellisesta tai yksityisoikeudellisesta asemastaan riippumatta sääntelevät toiminnassaan yleisesti Luxemburgin sosiaaliturvaa. Kuten ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä ja asianosaisten huomautuksista käy ilmi, nämä oikeushenkilöt osallistuvat aktiivisesti terveydenhoito- ja sairaalamaksujen vahvistamista koskeviin kollektiivisiin neuvotteluihin, ja niillä on siten sosiaaliturvan alalla samanlainen asema kuin työntekijöitä ja työnantajia edustavilla ammatillisilla järjestöillä, kun ne järjestelevät työsuhteita kollektiivisilla sopimuksilla. Yleisen toimivaltansa kannalta tarkasteltuina nämä oikeushenkilöt ovat siten toimielimiä, joiden tehtävänä on osallistua sosiaaliturvan sääntelyyn, mikä yleisesti ottaen antaa niiden toimenpiteille lähes säännösten luonteen. Kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa EHL:n toteuttama kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin

42 — Ks. asia 36/74, Walrave ja Koch, tuomio 12.12.1974 (Kok. 1974, s. 1405, 16 ja 17 kohta; Kok. Ep. II, s. 415). Ks. myös asia 13/76, Donà, tuomio 14.7.1976 (Kok. 1976, s. 1333, 17 kohta ja sitä seuraavat kohdat; Kok. Ep. III, s. 177).

43 — Ks. asia C-415/93, Bosman, tuomio 15.12.1995 (Kok. 1995, s. I-4921, 83 ja 84 kohta).

kuulumattomia henkilöitä koskevien äitiyteen liittyvien terveydenhoito- ja sairaalamaksujen vahvistaminen ei kuitenkaan kuulu sosiaalilainsäädäntöä koskevien kollektiivisesti hyväksyttyjen määräysten soveltamisalaan, koska tällainen vahvistaminen on ensinnäkin yksipuolinen eikä kollektiivinen, ja toiseksi se koskee kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomia henkilöitä.[44] Kummankaan seikan perusteella ei voida katsoa, että pääasian perustana olevat EHL:n toimenpiteet olisivat valtion itsensä toteuttamien toimenpiteiden kaltaisia.

76. Katson kuitenkin, että edellä esittämäni päätelmä ei ole esteenä sille, että yksityisoikeudellisten oikeushenkilöiden toiminnan aiheuttamaa kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää voidaan pitää jäsenvaltiosta johtuvana.

77. Käsiteltävänä olevassa asiassa vaikuttaa siltä, että kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän pohjana on kansallinen lainsäädäntö (sosiaalivakuutuslain 6, 13 ja 308 a § ja sitä seuraavat pykälät), jossa säädetään mahdollisuudesta säännellä terveydenhoito- ja sairaalamaksuja kollektiivisilla sopimuksilla, sekä 31.12.1974 hyväksytty suurherttuan asetus, jolla määritellään synnytykseen liittyvät luontoisedut. Juuri tämän, jäsenvaltiosta selvästi johtuvan lainsäädännön tulkinnassa on käsillä sellainen tilanne, jossa kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuuluvilta henkilöiltä perittävät maksut eivät koske järjestelmän piiriin kuulumattomia yhteisön muiden jäsenvaltioiden kansalaisia. Tässä lainsäädännössä ei varsinaisesti vahvisteta korkeampia maksuja jälkimmäiselle henkilöryhmälle, mutta siinä annetaan nähtävästi toimivaltaisille elimille mahdollisuus vahvistaa sellaisia maksuja. Kyseisessä lainsäädännössä ilmenee toisin sanoen syrjintää, joka ei aiheudu nimenomaisista toimenpiteistä vaan siitä, että tietyltä henkilöryhmältä puuttuu turva, tai ainakin siitä, että mahdollisuus tämän ryhmän erilaiseen kohteluun sallitaan. Jos oikeushenkilöt, jotka tarjoavat sairaalapalveluja ja vahvistavat niiden maksut, toiminnallaan aiheuttavat kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää, se johtuu näin ollen ensisijaisesti siitä, että edellä mainittu lainsäädäntö tarjoaa niille mahdollisuuden harjoittaa tällaista syrjintää.

78. Tältä osin yhteisöjen tuomioistuin on huomauttanut, ettei se, että jäsenvaltio ei lainkaan ryhdy toimenpiteisiin tai ei toteuta riittäviä toimenpiteitä estääkseen sellaisten yhteisöoikeudellisten vapauksien rajoitukset, jotka taataan yhteismarkkinoilla ilman sisärajoja ja jotka johtuvat sellaisista toimista, joita yksityiset toteuttavat kyseisen jäsenvaltion alueella, voi johtaa yhtä vakaviin seurauksiin kuin näitä vapauksia rajoittava aktiivinen toimenpide. Tässä suhteessa ei edellytetä pelkästään sitä, että jäsenvaltiot eivät itse toteuta sellaisia toimenpiteitä tai noudata sellaisia menettelytapoja, jotka voivat olla perusvapauksien esteenä, vaan jäsenvaltioilta edellytetään ETY:n perustamissopimuksen 5 artiklan (josta on myöhemmin tullut EY:n perustamissopimuksen 5 artikla ja sen jälkeen EY 10 artikla) mukaisesti myös, että ne

44 — Ks. jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen 113—115 kohta.

toteuttavat kaikki tarvittavat ja asianmukaiset toimenpiteet sen turvaamiseksi, että vapauksia kunnioitetaan niiden alueella. [45]

79. Koska yksityisten toimenpiteistä jäsenvaltion alueella aiheutunutta syrjintää voidaan pitää jäsenvaltiosta johtuvana, on kiistatonta, että yksityisten välisiin suhteisiin voidaan soveltaa perustamissopimuksen 48 artiklan ja asetuksen N:o 1612/68 7 artiklan lisäksi myös perustamissopimuksen 7 artiklaa erityisesti sikäli kuin tähän artiklaan perustuvat velvollisuudet ovat hyvin määriteltyjä ja selkeitä. Tämän osalta ei ole millään tavalla yllättävää, että ETY:n perustamissopimuksen 119 artiklan (josta on myöhemmin tullut EY:n perustamissopimuksen 119 artikla; EY:n perustamissopimuksen 117—120 artikla on korvattu EY 136—143 artiklalla) osalta nyttemmin myönnetään, että koska kyseinen artikla on luonteeltaan pakottava säännös, jossa ilmaistu mies- ja naistyöntekijöiden välisen syrjinnän kielto ei koske ainoastaan viranomaisia, vaan samalla tavalla kaikkia sopimuksia, joilla on tarkoitus kollektiivisesti säännellä palkkatyön ehtoja sekä yksityisten välisiä sopimuksia. [46] Tämän vuoksi on vaikea uskoa, että yksityisten kesken tehdyn työsopimuksen on perustamissopimuksen 119 artiklan nojalla oltava mies- ja naistyöntekijöiden samapalkkaisuusperiaatteen mukainen, kun taas perustamissopimuksen 7 artiklassa vahvistettu yhteisön jäsenvaltioiden kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun periaate voidaan syrjäyttää, kun kyseessä on terveydenhoito- ja sairaalapalvelujen tarjoamista koskeva sopimus. Vaikka olisi katsottava, että kansalaisuuteen perustuva syrjintä on seurausta CHL:n kaltaisen yksittäisen sairaalan harkintavallasta tai sen tavasta soveltaa EHL:n kaltaisen sairaalayhtymän päätöstä ja että kyseessä olevat oikeushenkilöt ovat yksityisoikeudellisia oikeushenkilöitä, on sittenkin todettava, että perustamissopimuksen 7 artiklaa voidaan soveltaa.

ad) Oikeusperustan valintaa koskeva päätelmä

80. Edellä esittämäni tarkastelun perusteella ehdotan siten, että yhteisöjen tuomioistuin lausuisi kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon oikeudellisen perustan osalta, että kansallisen tuomioistuimen on sovellettava asetuksen N:o 1612/68 7 artiklan 2 kohtaa pääasian tosiseikkoihin. Jos yhteisöjen tuomioistuin tästä huolimatta päättää, että nämä tosiseikat eivät kuulu mainitun asetuksen aineelliseen soveltamisalaan, voi se ainakin päättää, että perustamissopimuksen 7 artiklaa on sovellettava.

b) Erilainen kohtelu samanlaisissa tilanteissa

81. Pääasian tosiseikat huomioon ottaen on aiheellista esittää tiettyjä huomautuksia

45 — Ks. asia C-265, komissio v. Ranska, tuomio 9.12.1997 (Kok. 1997, s. I-6959, 30–32 kohta), joka koskee tavaroiden vapaata liikkuvuutta.

46 — Ks. esim. asia C-400/93, Royal Copenhagen, tuomio 31.5.1995 (Kok. 1995, s. I-1275, 45 kohta).

toisaalta siitä, onko tässä asiassa kyse syrjivästä kohtelusta ja erityisesti siitä, mikä on sen kohde (ba), ja toisaalta siitä, ovatko ne tilanteet samanlaiset, joissa kohtelu on ollut erilainen (bb).

ba) Erilaisen kohtelun kohteet

82. Ennakkoratkaisupyynnössään kansallinen tuomioistuin ei esitä yksityiskohtaisesti, mitkä synnytykseen liittyvän sairaalahoidon erityiset tekijät ovat sellaisia, että niissä on kyse erilaisesta kohtelusta kansalliseen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuuluvilta ja siihen kuulumattomilta henkilöiltä perittävien maksujen suhteen. Ainoat tätä koskevat numerotiedot ennakkoratkaisupyynnössä esiintyvät kantajan väitteitä koskevassa esityksessä,[47] mutta siinä ei missään yhteydessä ilmaista täsmällisesti, mitkä säännöt, sopimukset tai päätökset ovat olleet kunkin mainitun hinnan määräämisen perustana. Ainoa tieto, joka on saatavissa ennakkoratkaisupyynnöstä, tarkemmin sanottuna ennakkoratkaisukysymyksen sanamuodosta, ja jonka perusteella yhteisöjen tuomioistuimen vastausta voidaan rajata, on se, että kaikista pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikana Luxemburgissa voimassa olleista oikeussäännöistä seuraa, että synnytyksen yhteydessä annettavan terveydenhoidon ja sairaalahoidon osalta kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomilta henkilöiltä ja yhteisöiltä sekä YSVJ:n piiriin kuuluvilta yhteisöjen virkamiehiltä peritään korkeammat yhdenmukaistetut maksut kuin kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuuluvilta asukkailta.

83. On kuitenkin syytä huomauttaa, että perittyjen hintojen perusteella erilainen kohtelu koskee käytännössä vain tiettyjä sairaalapalveluja ja erityisesti synnytykseen liittyviä yleiskuluja, joiden maksut oli vahvistettu kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomien henkilöiden osalta EHL:n yksipuolisella päätöksellä, kuten Ferlini väittää ja kuten hänen oheen liittämistään asiakirjoista näyttää ilmenevän. Ferlinin mukaan EHL oli päättänyt — niin ikään yksipuolisesti — periä tietyistä muista kuin synnytys- ja sairaalapalveluista kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomilta henkilöiltä yhdenmukaistettuja maksuja, jotka oli vahvistettu 31.12.1974 tehdyllä UCM:n ja EHL:n välisellä sopimuksella kustannuksista, jotka katetaan synnytyksen yhteydessä Luxemburgin sairausvakuutusjärjestelmän piiriin kuuluville henkilöille vahvistetulla kertakorvauksella. Ferlinin mukaan sopimus tehtiin todennäköisesti UCM:n ja AMMD:n välisen sopimuksen perusteella.

84. Joka tapauksessa asiantuntemus kansallisesta lainsäädännöstä ja pääasian tosiseikoista ei ole yhteisöjen tuomioistuimella, vaan kansallisella tuomioistuimella, jonka

47 — Kuten kansallinen tuomioistuin huomauttaa, "ajankohtana, jolloin Ferlinin puoliso oli sairaalahoidossa, Luxemburgin sairausvakuutuslaitoksen maksama kertakorvaus oli 36 854 LUF, eli 4 645 LUF hoidosta, 29 949 LUF äitiyskuluista ja 2 260 LUF erityisravinnosta, kun taas kantaja ja YSVJ joutuivat maksamaan samoista palveluista 59 306 LUF, mikä on 71,43 prosenttia enemmän kuin kansallisessa maksutaulukossa".

tehtävänä on määritellä erilaisen kohtelun kohde sekä sen järjestelmän laajuus ja yksityiskohtaiset säännöt, johon erilainen kohtelu perustuu.

85. On kuitenkin huomattava, että jos yhteisöjen tuomioistuin katsoo erilaisen kohtelun ja siten myös syrjinnän johtuvan Luxemburgin suurherttuakunnan yleisistä oikeussäännöistä, [48] ei ole tarpeen selvittää tarkemmin niitä nimenomaisia maksuja, joita syrjintä koskee, eikä kyseisten oikeussääntöjen perustana olevia päätöksiä, sopimuksia tai menettelytapoja, joihin syrjintä perustuu. Jos yhteisön oikeuden vastaista erilaista kohtelua voidaan pitää mahdollisena, kyseessä on edellä mainittuihin asiaa koskeviin oikeussääntöihin perustuva syrjintä, riippumatta siitä käyttävätkö ne, jotka kyseisiä oikeussääntöjä soveltavat, tätä mahdollisuutta hyväkseen tiettynä ajankohtana, ja riippumatta siitä, miksi ne tekevät niin.

bb) Erilaisen kohtelun saaneiden tilanteiden yhtäläisyys

86. Pääasian tosiseikkoja tarkasteltaessa tulee esiin kysymys siitä, ovatko nämä kaksi henkilöryhmää, Luxemburgin sairausvakuutusjärjestelmän piiriin kuuluvat ja siihen kuulumattomat, joihin YSVJ:ään liittyneet yhteisöjen virkamiehet lukeutuvat, samanlaisessa tilanteessa siten, että synnytykseen liittyvien sairaalamaksujen periminen näiltä ryhmiltä eri suuruisina on syrjintää. Katson, että tähän kysymykseen on vastattava myöntävästi Luxemburgin hallituksen ja pääasian vastaajana olevan CHL:n esittämistä väitteistä huolimatta.

87. Ensiksikään se, että kyseiset kaksi henkilöryhmää eivät kuulu saman oikeudellisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin, ei voi olla perusteena väitteelle, jonka mukaan kyseessä on kaksi tapausta, joita on kohdeltava yhteisön oikeuden kannalta eri tavalla synnytykseen liittyvien terveydenhoito- ja sairaalamaksujen suhteen. Luxemburgin sosiaaliturvajärjestelmä ja YSVJ eivät itsenäisyydestään huolimatta voi syrjäyttää yhteisön oikeuden periaatteita ja sääntöjä. Yhteisöjen tuomioistuin on lausunut seuraavaa: "Koska alaa ei ole yhteisön säännöksillä yhdenmukaistettu, kunkin jäsenvaltion lainsäädännössä voidaan vapaasti vahvistaa edellytykset oikeudelle tai velvollisuudelle liittyä johonkin sosiaaliturvajärjestelmään — — ja edellytykset, joiden täyttyessä oikeus etuuksiin syntyy. — — [J]äsenvaltioiden on kuitenkin tätä toimivaltaa käyttäessään noudatettava yhteisön oikeutta". [49] Sitä paitsi äitiyteen liittyviin terveydenhoito- ja sairaalamaksuihin kohdistuvaa syrjintää ei juurikaan voida pitää edellä tarkoitettuun sosiaaliturvajärjes-

48 — Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 77 kohta.

49 — Ks. asia C-158/96, Kohll, tuomio 28.4.1998 (Kok. 1998, s. I-1931, 18 ja 19 kohta).

telmän järjestämiseen liittyvänä. YSVJ:ää koskevien yhteisten sääntöjen 9 artiklan 2 kohdan määräys, jonka mukaan "toimielimet pyrkivät mahdollisuuksien mukaan sopimaan neuvotteluin terveydenhuoltoalan edustajien ja/tai toimivaltaisten viranomaisten, yhdistysten ja laitosten kanssa etuuksien saajilta perittävistä hinnoista ottaen huomioon paikalliset olosuhteet ja tarvittaessa jo voimassa olevat taulukot sekä lääkärien että sairaaloiden osalta" ei myöskään merkitse sitä, että nämä toimielimet voisivat edellä mainittujen sopimusten rajoissa syrjäyttää yhteisön primäärioikeuden ja erityisesti periaatteen yhteisön kansalaisuuden omaavien työntekijöiden kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltämisestä.

88. Vakuuttavana ei myöskään voida pitää perustelua, jonka mukaan yhteisöjen virkamiehillä ei olisi tarvetta vedota yhteisön oikeussääntöihin voidakseen liikkua vapaasti jäsenvaltioiden alueella siksi, että heihin sovelletaan pöytäkirjaa Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista. Nämä oikeudet myönnetään yhteisöjen etuun liittyen, jotta virkamiehet voivat suorittaa tehtävänsä,[50] ja ne liittyvät yleensä diplomaattisille edustustoille[51] myönnettävään kohteluun, eikä niillä ole samaa laajuutta ja dynamiikkaa kuin oikeuksilla, jotka myönnetään yhteisön oikeudessa yhteisön kansalaisille eli nykyisille unionin kansalaisille. Edellä mainittuun perusteeseen voidaan mahdollisesti vedota yhteisöjen sellaisten virkamiesten osalta, jotka eivät ole minkään jäsenvaltion kansalaisia,[52] mutta se ei ole mahdollista sellaisten virkamiesten osalta, joilla on tällainen kansalaisuus. Kuten asioissa Echternach ja Moritz (mainittu edellä alaviitteessä 22), Schmid (mainittu edellä alaviitteessä 18) ja Forcheri (mainittu edellä alaviitteessä 34) annetut tuomiot osoittavat, viimeksi mainitut ovat edelleen perustamissopimuksen 48 artiklassa tarkoitettuja työntekijöitä ja heitä koskevat kaikki yhteisön oikeudessa myönnetyt edut riippumatta siitä, mitä tehtävää he hoitavat. Heidän oikeudellisen asemansa tarkastelu pelkästään Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan perusteella olisi ristiriidassa yhteisön oikeuden ja sen nojalla näille henkilöille kuuluvien oikeuksien kanssa.

89. Toiseksi se seikka, että YSVJ:n ja EHL:n välillä ei pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikana ollut sopimusta, kun taas UCM:n kanssa oli tehty tällaisia sopimuksia, ei vaikuta ratkaisevalta samanlaisia tilanteita koskevan syrjinnän kannalta. Kuten komissio ja Ferlini toteavat, nyt käsiteltävänä olevassa asiassa on kyse hoitomaksuista, jotka eivät perustu sopimuksiin, vaan koskevat kaikkea synnytyksen yhteydessä annettavaa hoitoa ja perustuvat lakeihin ja muihin määräyksiin. Joka tapauksessa on korostettava, että koska edellä mainituilla sopimuksilla on pakottava luonne Luxemburgin oikeusjärjestelmässä, ne ovat lähtökohtaisesti

50 — Ks. pöytäkirjan 18 artikla.

51 — Ks. pöytäkirjan 6 artikla.

52 — Henkilö, joka ei ole jäsenvaltion kansalainen, voidaan nimittää yhteisöjen virkamieheksi, jos henkilöstösääntöjen 28 a artiklassa tarkoitettu poikkeus myönnetään.

valtion yhtenäisen sääntelyn eräs muoto, ja ne poikkeavat paljon yksityisoikeudellisina pidettävistä sopimuksista, jotka ilmentävät palveluja tarjoavien henkilöiden sopimusvapautta.

90. Kolmanneksi: sellaista perustelua ei voida pitää vakuuttavana, että Luxemburgin terveydenhoitojärjestelmän piiriin kuulumattomilla on suuret tulot ja että heille maksetaan suuret korvaukset oman vakuutusjärjestelmänsä piirissä ja että he eivät maksa Luxemburgiin veroja eivätkä suorita maksuja kansalliseen sosiaaliturvajärjestelmään.

91. Ensinnäkin ennakkoratkaisupyynnön mukaan terveydenhoitopalveluista Luxemburgin sosiaaliturvajärjestelmän piirissä perittävät maksut ovat yhdenmukaiset. Ne vahvistetaan yksinomaan palvelun luonteen perusteella, eivätkä ne vaihtele potilaiden tulojen tai palvelun tarjoajan pätevyyden mukaan.

92. Sen tosiseikan osalta, että kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomat henkilöt eivät maksa veroja, yhteisöjen tuomioistuin on yhteisöjen virkamiehen ja hänen perheensä erityisaseman suhteen katsonut, että "vaikka Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista tehdyn pöytäkirjan 13 artiklan toisen kohdan mukaan hän ei maksa kansallista veroa yhteisöjen maksamista palkoista ja palkkioista, hän on toisaalta velvollinen maksamaan palkasta ja palkkioista veroa yhteisöille, mistä kyseinen valtio hyötyy yhteisöjen jäsenenä välillisesti. Se, ettei virkamies maksa palkastaan veroa kyseiselle valtiolle, ei näin ollen ole pätevä syy asettaa häntä ja hänen perhettään erilaiseen asemaan kuin siirtotyöläistä, jonka tuloja verotetaan hänen asuinmaassaan". [53]

93. Näiden kahden ryhmän erilaista kohtelua ei myöskään voida perustella väittämällä, että Euroopan yhteisöjen virkamiehet, ja yleisemmin ne, jotka eivät kuulu kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin, eivät suorita siihen maksuja. Kuten jo olen todennut, Luxemburgin järjestelmän mukaiset maksut määrätään palvelun luonteen ja kustannusten eikä suoritettujen sosiaaliturvamaksujen perusteella. Lisäksi äitiyteen liittyvien hoitokulujen korvaus tulee suoraan valtiolta eikä vakuutuslaitoksilta. Jälkimmäisessä tapauksessa saattaisi olla tietty merkitys sillä, ettei sosiaaliturvamaksuja ole suoritettu.

94. Jos yhtyisimme edellä esitettyyn perusteluun ja pääasiassa vastaajana olevan CHL:n väitteeseen, jonka mukaan Euroopan yhteisöjen virkamiehiltä perittävät maksut vastaavat palvelujen todellista

53 — Ks. edellä alaviitteessä 34 mainittu asia Forcheri, tuomion 19 kohta.

arvoa, merkitsisi tämä sitä, että kansallisen järjestelmän piiriin kuuluvilta perittävät maksut ovat pienemmät kuin kustannukset — tämän tosiseikan tarkistaminen kuuluu kuitenkin kansalliselle tuomioistuimelle — ja että muiden jäsenvaltioiden kansalaisilta voidaan vaatia lisämaksua, jos he eivät maksa veroja eivätkä sosiaaliturvamaksuja kyseessä olevassa valtiossa, kuten komissio perustellusti on huomauttanut. Tällainen lopputulos olisi kuitenkin ristiriidassa henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskevan yhteisön periaatteen kanssa, jonka mukaan muiden jäsenvaltioiden kansalaisilla on oltava samat oikeudet kuin maan omilla kansalaisilla, vaikka siitä aiheutuisikin lisäkustannuksia jäsenvaltiolle, jossa nämä kansalaiset eivät maksa veroja eivätkä sosiaaliturvamaksuja. [54]

95. Jos kaikkia edellä esitettyjä perusteluja, jotka koskevat yhteisöjen virkamiesten taloudellista asemaa ja sitä, että he eivät maksa veroja eivätkä sosiaaliturvamaksuja, voitaisiin käyttää sen tueksi, etteivät Luxemburgin vakuutuslaitokset maksa eivätkä korvaa terveydenhoitokuluja, nämä perustelut eivät, kuten komissio perustellusti korostaa, missään tapauksessa näytä olevan omiaan puoltamaan korotettuja hoitomaksuja.

54 — Ks. asia 186/87, Cowan, tuomio 2.2.1989 (Kok. 1989, s. 195, 15–17 kohta; Kok. Ep. X, s. 11) ja asia C-45/93, komissio v. Espanja, tuomio 15.3.1994 (Kok. 1994, s. I-911) yhteisön jäsenvaltion kansalaisuuden omaavien matkailijoiden oikeudesta mennä toiseen jäsenvaltioon sekä saada siellä palveluja samoin edellytyksin kuin maan omat kansalaiset ja siellä vakituisesti asuvat henkilöt.

c) Erilaisen kohtelun objektiivinen perustelu

96. Luxemburgin sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomien henkilöiden erilainen kohtelu terveydenhoito- ja sairaalamaksujen suhteen ei näytä olevan objektiivisesti perusteltua, mikä muiden muassa on osoitus siitä, että tämä erilainen kohtelu on ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa. [55]

97. Sen lisäksi, että CHL ja Luxemburgin hallitus eivät kumpikaan ole vedonneet perustamissopimuksen 48 artiklan 3 kohdassa määrättyihin poikkeuksiin, on ilmeistä, ettei näistä poikkeuksista ainoatakaan, ei edes kansanterveyttä koskevaa poikkeusta, voida soveltaa nyt käsiteltävänä olevaan asiaan. Kuten komissio perustellusti huomauttaa, ei voida kohtuullisesti ajatella kansanterveyden perustuvan kansallisen järjestelmän piiriin kuuluvilta henkilöiltä ja yhteisöjen virkamiehiltä perittävien terveydenhoitomaksujen eriyttämiseen eikä tietenkään samojen maksujen perimisen olevan uhka kansanterveydelle.

98. Koska riidan kohteena oleva erilainen kohtelu liittyy puhtaasti taloudelliseen ongelmaan, voitaisiin ehkä katsoa, että sitä koskee asiassa Decker syntynyt oikeuskäytäntö, jonka mukaan "puhtaasti taloudellisia tavoitteita ei voida pitää sellaisina syinä, joiden vuoksi perustamissopimuksessa taatun tavaroiden vapaan liikkuvuuden perustavanlaatuisen periaatteen

55 — Ks. esim. edellä alaviitteessä 14 mainittu asia Meints, tuomion 45 kohta.

rajoittaminen voisi olla perusteltua. Sosiaaliturvajärjestelmän taloudellisen tasapainon vakavan järkkymisen vaara saattaa kuitenkin olla sellainen yleisen edun mukainen pakottava syy, jonka vuoksi tämäntyyppistä rajoittamista voidaan pitää perusteltuna". [56]

99. Kukaan ei ole vedonnut Luxemburgin "sosiaaliturvajärjestelmän taloudellisen tasapainon vakavan järkkymisen vaaraan" eikä näyttänyt sitä toteen, eikä tällaista vaaraa myöskään käytännössä ilmeisesti ole.

100. On muistettava, ettei Luxemburgin valtio eivätkä sen vakuutuslaitokset korvaa äitiyteen liittyviä terveydenhoito- ja sairaalakuluja kansallisen järjestelmän piiriin kuulumattomille henkilöille, eivätkä erityisesti yhteisöjen virkamiehille, kun taas järjestelmän piiriin kuuluvien henkilöiden kulut korvaa valtio, eivät vakuutuslaitokset. Siitä huolimatta, että Luxemburgissa asuu suuri määrä yhteisöjen virkamiehiä, heille tarjotut äitiyteen liittyvät terveydenhoito- ja sairaalapalvelut eivät erityisemmin rasita mainitun valtion sosiaaliturvajärjestelmää.

101. Jos voitaisiin näyttää toteen, että kansallisen järjestelmän piiriin kuuluvilta henkilöiltä perittävät maksut ovat pienemmät kuin hoidon kustannukset, voitaisiin mahdollisesti väittää, että samojen maksujen periminen kansallisen järjestelmän piiriin kuulumattomilta yhteisöjen virkamiehiltä rasittaisi valtion budjettia äitiyteen liittyvän terveydenhoidon ja sairaalahoidon rahoittamisen osalta. Kuten jo edellä olen todennut, tämä on kuitenkin henkilöiden vapaata liikkuvuutta yhteisön alueella koskevan suojan tarkoituksen vastaista, [57] eikä myöskään voida väittää, että yhteisöjen virkamiesten on maksettava korkeampi hinta samoista palveluista siksi, että he eivät maksa veroa Luxemburgin valtiolle. [58]

102. Loppujen lopuksi ei ole mitään, minkä perusteella voitaisiin katsoa, että yhteisöjen virkamiesten ja heidän vakuutuslaitoksensa olisi rahoitettava Luxemburgin sosiaaliturvajärjestelmää sen vuoksi, että virkamiesten palkat ovat — mahdollisesti — suhteellisen korkeat tai koska heidän sairauskassansa kattamien ja korvaamien kulujen enimmäismäärät ovat — mahdollisesti — suhteellisen korkeat.

d) Kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa koskeva johtopäätös

103. Kun otetaan huomioon edellä esitetyt huomautukset, katson asetuksen N:o 1612/68 7 artiklan 2 kohdasta seuraavan, että sellaisilta jäsenvaltioiden kan-

56 — Ks, asia C-120/95, tuomio 28.4.1998 (Kok. 1998, s. I-1831, 39 kohta).

57 — Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 94 kohta.

58 — Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 92 kohta.

salaisilta, jotka työskentelevät toisen jäsenvaltion alueella, kuten nyt käsiteltävänä olevassa asiassa Luxemburgin alueella, mutta eivät kuulu kyseisen valtion kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin, joihin myös YSVJ:n piiriin kuuluvat yhteisöjen virkamiehet lukeutuvat, ei saa periä korkeampia äitiyteen liittyviä terveydenhoito- ja sairaalamaksuja kuin kyseisessä valtiossa asuvilta, sen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuuluvilta henkilöiltä.

104. Kuten komissio huomauttaa, on edellä esitetyn johdosta myönnettävä, että "epäedullisessa asemassa olevaan ryhmään kuuluvia henkilöitä on kohdeltava samalla tavoin kuin muita ja heihin on sovellettava samoja säännöksiä kuin muihinkin, joita asia koskee, koska vain näihin säännöksiin voidaan vedota siinä tapauksessa, ettei yhteisön oikeutta ole sovellettu asianmukaisesti". [59]

C *Kilpailun suoja*

105. Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan mahdollinen rikkominen koskee ensisijaisesti sitä, että sairaalayhtymä — tässä tapauksessa EHL — perii kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomilta henkilöiltä ja yhteisöiltä, joihin lukeutuvat myös YSVJ:n piiriin kuuluvat yhteisöjen virkamiehet, korkeampia äitiyteen liittyviä sairaalamaksuja kuin kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuuluvilta henkilöiltä.

106. On kuitenkin syytä ensin huomata, että edellä esitetyn rikkomuksen, sikäli kuin sellaisesta on kyse, voidaan katsoa johtuvan jäsenvaltiosta, jonka lainsäädännössä tällaiset rikkomukset sallitaan. [60] Yhteisöjen tuomioistuin on lausunut seuraavaa: Vaikka on totta, että perustamissopimuksen 85 artikla sinällään koskee ainoastaan yritysten toimintaa eikä jäsenvaltioiden lainsäädäntötoimia, on samalla tavoin totta, että mainitussa artiklassa, tulkittuna yhdessä perustamissopimuksen 5 artiklan kanssa, asetetaan jäsenvaltioille velvoite, jonka mukaan ne eivät saa toteuttaa eivätkä pitää voimassa sellaisia, lainsäädännöllisiäkään toimia, joilla saatetaan estää yrityksiin sovellettavien kilpailusääntöjen tehokas vaikutus. Näin on myös, kun jäsenvaltio joko yhtäältä määrää yritykset tekemään 85 artiklan vastaisia yritysten välisiä yhteisjärjestelyjä, suosii tällaisia järjestelyjä taikka vahvistaa niiden vaikutuksia tai toisaalta poistaa omalta sääntelyltään sen valtiollisen luonteen siirtämällä yksityisille toimijoille vastuunsa tehdä taloudellisia päätöksiä. [61]

107. Sen ratkaisemiseksi, onko nyt käsiteltävänä olevassa asiassa kyse perus-

59 — Ks. edellä alaviitteessä 28 mainittu asia Terhoeve, tuomion 57 kohta.

60 — Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 77 kohta.

61 — Ks. esim. asia C-2/91, Meng, tuomio 17.11.1993 (Kok. 1993, s. I-5751, 14 kohta) ja asia C-70/95, Sodemare ym., tuomio 17.6.1997 (Kok. 1997, s. I-3395, 41 kohta).

tamissopimuksen 85 artiklassa kielletystä yritysten välisestä sopimuksesta, yritysten yhteenliittymän päätöksestä tai yritysten yhdenmukaistetusta menettelytavasta (f), tarkastelen seuraavassa sitä, täyttyvätkö tarvittavat edellytykset, ja nimenomaan sitä, onko kyse yrityksestä tai yritysten yhteenliittymästä (a), yritysten välisestä sopimuksesta, yritysten yhteenliittymän päätöksestä tai yritysten yhdenmukaistetusta menettelytavasta (b), jonka tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla tai josta seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy yhteismarkkinoilla (c) ja joka on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (d) tuntuvasti (e).

a) Onko kyseessä yritys tai yritysten yhteenliittymä

108. Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohta koskee yritysten välisiä sopimuksia, yritysten yhteenliittymien päätöksiä sekä yritysten yhdenmukaistettuja menettelytapoja. Siksi on aluksi tutkittava, ovatko sairaalat yrityksiä, ja onko EHL:n kaltainen sairaalayhtymä yritysten yhteenliittymä siten kuin mainitussa määräyksessä tarkoitetaan.

109. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yrityksellä tarkoitetaan "jokaista yksikköä, joka harjoittaa taloudellista toimintaa, riippumatta kyseisen yksikön oikeudellisesta muodosta ja rahoitustavasta". [62]

110. Mielestäni ei ole epäilystäkään siitä, että suhteissaan kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomiin henkilöihin, ja erityisesti yhteisöjen virkamiehiin, koska nämä suhteet ovat erityisen merkitykselliset nyt käsiteltävänä olevan asian kannalta, Luxemburgin sairaalat ovat edellä esitetyn määritelmän mukaisia yrityksiä riippumatta siitä, ovatko ne luonteeltaan julkisoikeudellisia vai yksityisoikeudellisia.

111. CHL ja muut Luxemburgin sairaalat harjoittavat taloudellista toimintaa, sillä ne tarjoavat palveluja — tässä tapauksessa äitiyteen liittyvää hoitoa — korvausta vastaan. [63] Kun otetaan huomioon yhteisöjen tuomioistuimen taloudelliselle toiminnalle ja siten myös "yrityksen" käsitteelle antama laaja tulkinta, ei mielestäni voida väittää, että sellainen ammatillinen toiminta, joka liittyy lääkärin ammattiin ja jota säännellään erityisillä palkkioiden vahvistamista koskevilla sekä eettisillä säännöillä, pääsääntöisesti ei olisi luonteeltaan taloudellista, ja pelkästään näistä syistä ei voisi olla kilpailusääntöjen alaista taloudellista toimintaa. [64] Kuten jäljempänä selvitän, tämä on sitäkin enemmän

62 — Ks. esim. asia C-41/90, Höfner ja Elser, tuomio 23.4.1991 (Kok. 1991, s. I-1979, 21 kohta) ja yhdistetyt asiat C-159/91 ja C-160/91, Poucet ja Pistre, tuomio 17.2.1993 (Kok. 1993, s. I-637, 17 kohta).

63 — Ks. taloudellisen toiminnan käsitteen osalta asia C-35/96, komissio v. Italia, tuomio 18.6.1998 (Kok. 1998, s. I-3851, 36 kohta).

64 — Ks. *Commentaire J. Mégret. Le droit de la CE.* 4. Concurrence; Waelbroeck, M. ja Frignani, A., Études européennes, collection dirigée par l'Institut d'Études européennes, toinen painos, 1997, s. 37 ja 38.

totta, kun kyseessä olevan toiminnan kohteen tosiasiallinen suhde yritysten välisiin sopimuksiin, yritysten yhteenliittymien päätöksiin tai yritysten yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin ei anna aihetta vedota edellä oleviin perusteisiin, jotka ensi näkemältä antavat terveydenhoito- ja sairaalapalveluille niiden erityisen luonteen.

112. Sillä ei myöskään periaatteessa ole merkitystä, onko sairaala julkinen vai yksityinen, vaikka sairaalan julkinen luonne tietyissä olosuhteissa, jotka selvitän jäljempänä, saattaa antaa aihetta epäillä, voidaanko sitä pitää yrityksenä.

113. Kuten komissio perustellusti huomauttaa, ei voida väittää, että sairaalat suhteissaan kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomiin henkilöihin harjoittaisivat sosiaaliturvajärjestelmän soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa silloinkaan, kun niitä voidaan pitää julkisina. Koska sairaalat itse vetoavat siihen, että yhteisöjen virkamiehet eivät kuulu tähän soveltamisalaan, niiden suhdetta kyseisiin virkamiehiin voidaan lähtökohtaisesti vain luonnehtia taloudelliseksi, vaikka siinä onkin kyse terveydenhoidosta ja sairaalahoidosta, eikä sillä ole mitään tekemistä sosiaaliturvaan liittyvän kansallisen yhteisvastuun kanssa. Näin ollen ei ole syytä soveltaa edellä mainitussa asiassa Poucet ja Pistre syntynyttä oikeuskäytäntöä, jossa yhteisöjen tuomioistuin on lausunut, että "sairausvakuutuskassojen ja julkisen palvelun luonteisen sosiaaliturvajärjestelmän hallinnointiin osallistuvien elinten tehtävä on yksinomaan sosiaalinen. Tällainen toiminta perustuu kansallisen yhteisvastuun periaatteeseen, eikä siihen liity minkäänlaista voitontavoittelua. Maksettavat etuudet ovat lakisääteisiä ja riippumattomia vakuutusmaksujen määrästä. Näin ollen kyseinen toiminta ei ole luonteeltaan taloudellista, ja sen vuoksi sitä harjoittavat elimet eivät ole perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklassa tarkoitettuja yrityksiä." [65] Lisäksi oletettu sopimus koskee nyt käsiteltävänä olevassa asiassa vain sairaaloita eikä sairausvakuutuslaitoksia tai vakuutuslaitoksia. Kuten ennakkoratkaisukysymyksessä esitetyistä tiedoista ilmenee, EHL voi sitä paitsi sairaalayhtymänä määrätä niiden korvausten tason, jotka peritään kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomille henkilöille tarjotuista palveluista, ja jopa määrätä sen yksipuolisesti tekemättä etukäteen sopimusta asianomaisten vakuutuslaitosten kanssa.

114. Viimeksi mainitun kohdan osalta, joka on myös kilpailusääntöjen mahdollista rikkomista koskeva riidanalainen kohta, on syytä huomauttaa, että kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut, "kilpailuoikeudessa yrityksenä on pidettävä taloudellista yksikköä sopimuksen kohteen kannalta". [66] Jokaisessa asiassa "yrityksen käsite" on toisin sanoen tulkittava toiminnallisesti, ottaen huomioon toiminta, joka liittyy kyseessä olevan yritysten välisen sopimuksen, yritysten yhteenliittymän päätöksen tai yritysten yhdenmukaistetun menettelytavan kohteeseen.

65 — Ks. edellä alaviitteessä 62 mainittu asia Poucet ja Pistre, tuomion 18 ja 19 kohta.

66 — Ks. tämän osalta asia 170/83, Hydrotherm Gerätebau, tuomio 12.7.1984 (Kok. 1984, s. 2999, 11 kohta).

115. Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa ongelman tarkastelu tällaisesta toiminnallisesta näkökulmasta merkitsee sitä, että sairaaloiden ja kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomien henkilöiden välisen suhteen on katsottava kuuluvan talouden yksityiseen sektoriin, minkä vuoksi sitä ei voida pitää edes julkisten sairaaloiden osalta julkisen vallan erioikeuksiin liittyvänä toimintana, jolla palvellaan yleistä etua tai suojellaan kansanterveyttä. Kuten edellä tässä ratkaisuehdotuksessa olen todennut, olisi itse asiassa hyvin vaikeaa väittää, että korkeampien maksujen yksipuolinen vahvistaminen kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomille henkilöille olisi tarpeellista julkiseen etuun tai kansanterveyden suojelemiseen liittyvistä syistä.

116. Koska sairaaloita voidaan luonnehtia yrityksiksi suhteissaan kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomiin henkilöihin, vaikuttaa siltä, että niiden muodostama yhtymä, nyt käsiteltävänä olevassa asiassa EHL, voi olla yritysten yhteenliittymä edellä mainittujen suhteiden kannalta. Kun ennakkoratkaisupyyntöä koskevassa päätöksessä ei kuitenkaan ole yksityiskohtaista selvitystä EHL:n organisaatiota ja toimintaa koskevista säännöistä, ei yhteisöjen tuomioistuin ilmeisestikään voi arvioida tosiseikkoja, joihin erityisesti Ferlini vetoaa ja joiden mukaan EHL on yleishyödyllinen yhteisö ja oikeushenkilö, jota on pidettävä 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna yritysten yhteenliittymänä. Kansallinen tuomioistuin tuntee kansallisen oikeuden, ja siksi on sen asia arvioida nämä tosiseikat ja soveltaa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä johdettuja perusteita sen arvioimiseksi, onko kyseessä "yritysten yhteenliittymä".[67] Kansallinen tuomioistuin voi joka tapauksessa esittää tämän seikan osalta ennakkoratkaisukysymyksen yhteisöjen tuomioistuimelle, jos se pitää sitä tarpeellisena. On kuitenkin todettava, että seuraavassa esitettävät huomautukset yritysten välisen sopimuksen, yritysten yhteenliittymän päätöksen tai yritysten yhdenmukaistetun menettelytavan toteamisesta saattavat tehdä "yritysten yhteenliittymän" olemassaoloa koskevan selvityksen tarpeettomaksi.

b) Onko kyseessä yritysten välinen sopimus, yritysten yhteenliittymän päätös tai yritysten yhdenmukaistettu menettelytapa

117. Kuten komissio on huomauttanut, ennakkoratkaisukysymyksen lähtökohtana

67 — On huomattava, että "yritysten yhteenliittymän" on katsottu olevan kyseessä silloin kun on olemassa yhteensovittamiselin, vaikka oikeushenkilöllisyys puuttuisikin (ks. tältä osin *Commentaire J. Mégret*, em. teos, s. 133 ja 134). Samoin yhteisöjen tuomioistuin on arvioinut, että sillä ei ole merkitystä, onko yhdistys yleishyödyllinen vai ei (ks. yhdistetyt asiat 209/78–215/78 ja 218/78, Van Landewyck ym. v. komissio, tuomio 29.10.1980 (Kok. 1980, s. 3125, 88 kohta).
On myös huomattava, että yhteisöjen tuomioistuin on "yritysten yhteenliittymän" olemassaolon osalta useita kertoja toistanut ajatuksensa määrätyn alan toimijoiden etujen välittömästä tai suorasta edustuksesta ja määritellyt edellytykset, joiden perusteella tiettyjen sellaisten lautakuntien jäseniä, joiden tehtävänä on laatia kaikkia määrättyä toimintaa harjoittavia yrityksiä koskevia hinnastoja, ei voida pitää kyseessä olevien ammattiryhmien edustajina. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan asia on näin, kun a) kyseisten lautakuntien (hinnoittelulautakunnat) jäseniä eivät sido heidän nimeämistään ehdottaneiden yritysten tai yhdistysten määräykset tai ohjeet ja kun lautakuntia ei voida pitää kyseessä olevaa alaa edustavien yritysten yhtyminä, lautakuntien jäseniä voidaan näin ollen pitää riippumattomina asiantuntijoina ja kun b) laki velvoittaa hinnastolautakuntia vahvistamaan hinnat yleisen edun ja muiden alojen yritysten tai palvelujen vastaanottajien etujen perusteella, eikä pelkästään lautakunnat nimenneiden alan yritysten tai yritysten yhteenliittymien etujen perusteella. Ks. esim. asia C-185/91, Reiff, tuomio 17.11.1993 (Kok. 1993, s. I-5801); asia C-153/93, Delta Schiffahrts- und Speditionsgesellschaft, tuomio 9.6.1994 (Kok. 1994, s. I-2517); asia C-96/94, Centro Servizi Spediporto, tuomio 5.10.1995 (Kok. 1995, s. I-2883) ja yhdistetyt asiat C-140/94—C-142/94, DIP ym., tuomio 17.10.1995 (Kok. 1995, s. I-3257).

vaikuttaa olevan olettamus — ellei jopa varmuus — siitä, että Luxemburgin sairaaloiden välillä on sopimus, jonka tarkoituksena on periä yhdenmukaiset maksut kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomille henkilöille ja yhteisöille sekä YSVJ:n piiriin kuuluville yhteisöjen virkamiehille äitiyden yhteydessä annettavasta hoidosta. EHL:n 1.1.1989 alkaen määräämät kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomilta henkilöiltä ja yhteisöiltä perittävät sairaalamaksut ilmeisesti kuuluvat tällaisen sopimuksen piiriin. EHL:n piiriin kuuluvat sairaalat, niiden joukossa CHL, ovat nähtävästi noudattaneet näitä maksuja.

118. Koska perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaan on sisällytetty kaikki kolme mahdollista yhteistyömuotoa (yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat), ei liene erityisen tärkeää määritellä niiden välistä tarkkaa eroa tähän ennakkoratkaisukysymykseen annettavaa vastausta varten. Edellä esitetystä seuraa kuitenkin, että nyt käsiteltävänä olevassa asiassa on todennäköisesti kysymys yritysten yhteenliittymän päätöksestä, vaikka ei voidakaan sulkea pois mahdollisuutta, että kyseessä olisi yritysten välinen sopimus tai pelkkä yritysten yhdenmukaistettu menettelytapa. Joka tapauksessa tässäkin asiassa asianmukaisen määrittelyn tekeminen kuuluu kansalliselle tuomioistuimelle, joka parhaiten tuntee pääasian tosiseikat ja oikeudelliset näkökohdat, soveltamalla yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä ja esittämällä yhteisöjen tuomioistuimelle tästä määrittelystä uusi ennakkoratkaisukysymys, jos se pitää tätä tarpeellisena.

c) Onko kyseessä kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristäminen

119. Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan mukaan kiellettyjä ovat sellaiset yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, *joiden tarkoituksena* on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua *tai joista seuraa*, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy.

120. Sitä paitsi "yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sopimuksen tosiasiallisten vaikutusten huomioonottaminen on tarpeetonta silloin, kun on ilmeistä, että sopimuksella on tarkoitus rajoittaa, estää tai vääristää kilpailua. Samaa toteamusta voidaan soveltaa myös yritysten välisen yhteenliittymän päätökseen". [68]

121. Lisäksi yhdellä alalla tehty horisontaalinen sopimus, yhdenmukaistettu menettelytapa tai yritysten yhteenliittymän päätös, jolla pyritään vahvistamaan yhdenmukaistetut palvelumaksut, on klassinen esimerkki sopimuksesta, jonka tarkoituksena on rajoittaa kilpailua kyseessä olevien palvelujen markkinoilla, kuten sekä komissio että Ferlini toteavat. Siksi perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan a alakohdassa mainitaan nimenomaan yhtenä kilpailun vapautta koskevien sääntöjen rikkomismuotona tavaroiden tai pal-

68 — Ks. asia 45/85, Verband der Sachversicherer v. komissio, tuomio 27.1.1987 (Kok. 1987, s. 405, 39 kohta; Kok. Ep. IX, s. 9).

velujen osto- tai myyntihintojen vahvistaminen suoraan tai välillisesti. [69]

122. Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa vaikuttaa selvältä, että äitiyteen liittyvien sairaalapalvelujen yhdenmukaistettujen maksujen määräämistä Luxemburgin sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomille henkilöille ja yhteisöille koskee sääntö, jolla kielletään sellaiset yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset ja yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden tarkoituksena on rajoittaa kilpailua edellä mainittujen palvelujen alalla.

d) Vaikutus yhteisön sisäiseen kauppaan

123. On muistettava, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa ei edellytetä, että tässä määräyksessä tarkoitetut sopimukset olisivat todellisuudessa vaikuttaneet jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, mistä olisi useimmissa tapauksissa vaikea esittää riittävää näyttöä, vaan kyseisessä määräyksessä edellytetään ainoastaan, että kyseiset sopimukset ovat luonteeltaan sellaisia, että niillä voi olla tällainen vaikutus. [70] Samoin on todettava vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti, että "jotta päätös, sopimus tai yhteisjärjestely voisi vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, kaikkien oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella on oltava riittävän todennäköistä, että nämä voivat tosiasiallisesti tai mahdollisesti vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan suoraan tai välillisesti siten, että on pelättävissä, että nämä voivat estää yhtenäismarkkinoiden syntymisen jäsenvaltioiden välillä". [71]

124. Edelleen yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan "se, että riidanalaisen järjestelyn kaltainen yritysten välinen hintajärjestely, jonka kohteena on ainoastaan tuotteiden myynti yhdessä ainoassa jäsenvaltiossa, ei riitä sulkemaan pois mahdollista vaikuttamista jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. — — Yritysten välinen yhteisjärjestely, joka ulottuu jäsenvaltion koko alueelle, voi jo sellaisenaan vahvistaa markkinoiden kansallista jakamista ja siten estää perustamissopimuksessa tavoiteltua taloudellista vuorovaikutusta sekä varmistaa kansallisen tuotannon suojelemisen. — — Tältä osin on tutkittava keinoja, joita yritysten välisen yhteisjärjestelyn osapuolilla on käytettävissään asiakkaiden uskollisuuden varmistamiseksi, mainitun järjestelyn suhteellista

69 — Ks. asia 243/83, Binon, tuomio 3.7.1985 (Kok. 1985, s. 2015, 44 kohta) ja edellä alaviitteessä 68 mainittu asia Verband der Sachversicherer v. komissio, tuomion 41 kohta.

70 — Ks. esim. asia 123/83, BNIC, tuomio 30.1.1985 (Kok. 1985, s. 391, 22 kohta) ja asia C-219/95 P, Ferriere Nord v. komissio, tuomio 17.7.1997 (Kok. 1997, s. I-4411, 19 kohta).

71 — Ks. esim. edellä alaviitteessä 70 mainittu asia Ferriere Nord v. komissio, tuomion 20 kohta, asia C-399/93, Oude Luttikhuis ym., tuomio 12.12.1995 (Kok. 1995, s. I-4515, 18 kohta) ja edellä alaviitteessä 67 mainittu asia Van Landewyck ym. v. komissio, tuomion 170 kohta.

merkitystä kyseisillä markkinoilla ja sitä taloudellista yhteyttä, johon järjestely kuuluu". [72]

125. Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa vaikutus yhteisön sisäiseen kauppaan voi perustua siihen, että korkeampien maksujen periminen äitiyteen liittyvistä sairaalapalveluista todennäköisesti johtaa siihen, että Luxemburgin järjestelmään kuulumattomat henkilöt hakeutuvat Luxemburgin ulkopuolella sijaitseviin sairaaloihin. On toisin sanoen todennäköistä, että riidanalainen päätös, jolla EHL on vahvistanut korkeammat maksut kansallisen sosiaaliturvan piiriin kuulumattomille henkilöille ja YSVJ:n piiriin kuuluville Luxemburgissa työskenteleville yhteisöjen virkamiehille ohjaa äitiyteen liittyvien sairaalapalvelujen kaupan kehitystä kyseessä olevilla markkinoilla muuhun kuin oletettuun suuntaan.

126. Vaikka onkin kansallisen oikeuden ja pääasian tosiseikat parhaiten tuntevan kansallisen tuomioistuimen tehtävä tutkia yksityiskohtaisesti asian oikeudellisia ja tosiasiallisia tekijöitä, joiden perusteella vaikutus yhteisön sisäiseen kauppaan voidaan todeta jonkinlaisella varmuudella, on syytä korostaa tiettyjä tekijöitä, joiden perusteella oikeuskäytännössä määritellyt kriteerit huomioon ottaen pitäisi voida katsoa, että päätöksellä on tällainen vaikutus.

127. Korkeampien maksujen periminen äitiyteen liittyvästä sairaalahoidosta jäsenvaltion koko alueella ja kaikissa sairaaloissa voi jo luonnostaan yleisesti lujittaa kansallisten markkinoiden eristämistä ja haitata siten taloudellista vuorovaikutusta, johon perustamissopimuksessa pyritään. Se, että käsiteltävänä oleva asia koskee Luxemburgin valtiota ja pääasiallisesti sen alueella työskenteleviä yhteisöjen virkamiehiä puoltaa voimakkaasti edellä mainittua olettamusta. Kyseisen jäsenvaltion pienen koon ja kolmen muun jäsenvaltion (Belgia, Ranska ja Saksa) läheisyyden vuoksi voidaan pitää todennäköisenä, että suuri osa Luxemburgissa työskentelevistä yhteisöjen virkamiehistä hakeutuvat näiden naapurivaltioiden sairaaloihin tarvitsemaansa sairaalahoitoon ja samalla tavalla on hyvin todennäköistä, että mainituissa valtioissa työskentelevät yhteisöjen virkamiehet välttävät hakeutumasta Luxemburgin sairaaloihin hoidettaviksi heiltä perittävien korotettujen maksujen vuoksi. Myöskään ei voida sulkea pois Ferlinin huomautuksissaan esittämää sitä mahdollisuutta, että naapurivaltioiden sairaalat pyrkivät mukauttamaan maksunsa EHL:n vahvistamiin korkeampiin maksuihin, eikä myöskään komission esittämää mahdollisuutta, jonka mukaan vakuutuslaitokset, joissa kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomat henkilöt on vakuutettu, tekevät sopimuksia ensisijaisesti toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevien sairaaloiden tai hoitolaitosten kanssa.

72 — Ks. asia 73/74, Groupement des fabricants de papiers peints de Belgique ym. v. komissio, tuomio 26.11.1975 (Kok. 1975, s. 1491, 24–26 kohta; Kok. Ep. II, s. 535). On huomautettava, että muissa tuomioissaan yhteisöjen tuomioistuin tuntuu käyttävän ehdottomampaa sanamuotoa, kun se vain toteaa, että "yritysten välisellä yhteisjärjestelyllä, joka kattaa koko jäsenvaltion alueen, on jo luonteensa puolesta sellainen vaikutus, että se lujittaa markkinoiden jakautumista toisistaan erillisiin kansallisiin markkinoihin ja haittaa näin perustamissopimuksessa tavoiteltua taloudellista vuorovaikutusta. Ks. esim. asia 8/72, Vereniging van Cementhandelaren v. komissio, tuomio 17.10.1972 (Kok. 1972, s. 977, 29 kohta) ja asia 42/84, Remia ym. v. komissio, tuomio 11.7.1985 (Kok. 1985, s. 2545, 22 kohta; Kok. Ep. VIII, s. 287).

128. Toisaalta äitiyteen liittyvän riidanalaisen sairaalahoidon luonne vahvistaa entisestään edellä esitettyä mahdollisuutta.[73] Raskauden kehityksen ennakoitavuuden vuoksi voidaan synnytyksen paikka yleensä suunnitella etukäteen. Lisäksi voidaan väittää, että yhtä pitkät etäisyydet Belgian, Ranskan, Saksan ja Luxemburgin sairaaloihin mahdollistavat sen, että sairaala voidaan valita tarjotuista palveluista perittävän maksun perusteella myös suhteellisen poikkeuksellisissa olosuhteissa.

129. Tältä osin on korostettava, että kansallinen tuomioistuin voi joutua toteamaan, että yhteisön sisäisen kaupan mahdollisia rajoituksia, joita edellä olen pohtinut, ei tähän mennessä ole käytännössä todettu, ainakaan niin tuntuvasti kuin oikeuskäytännössä edellytetään,[74] koska YSVJ korvaa hyvin suuren osan äitiyteen liittyvän sairaalahoidon korotetuista maksuista, jotka peritään erityisesti yhteisöjen virkamiehiltä, mikä heidän osaltaan vähentää kyseessä olevien maksutaulukkojen tason merkitystä sairaalan valinnassa. Tämä mahdollinen toteamus ei saa kuitenkaan antaa aihetta sellaiseen johtopäätökseen, ettei mitään sellaista vaikutusta yhteisön sisäiseen kauppaan ole, jota yhteisön oikeussäännöissä tarkoitetaan. Ensinnäkin on huomautettava, että riittää, kun vaikutus on todennäköinen ja että sen ei ole tarpeen olla toteutunut. Toiseksi se seikka, että YSVJ korvaa korkeammat maksut, on ulkoinen tekijä, joka voi muuttua, ja se voi olla syynä siihen, ettei edellä mainittu vaikutus käytännössä nouse esille, mikä vuorostaan ei voi pysyvästi eikä yleisesti poistaa sitä mahdollisuutta, että riidanalaisten korkeampien maksujen periminen on luonteeltaan sellainen tekijä, joka vaikuttaa yhteisön sisäiseen kauppaan.[75] Sikäli kuin katsotaan, että kyseessä olevien maksujen vahvistaminen on kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää ja ristiriidassa yhteisön oikeuden kanssa, on hyvin todennäköistä, että YSVJ lopettaa edellä mainittujen korotettujen maksujen korvaamisen, mikä johtaisi siihen, että niiden vaikutus yhteisön sisäiseen kauppaan tulisi käytännössä esiin, jos Luxemburgin sairaalat pitäisivät voimassa nämä maksut.

e) Onko kilpailun rajoitus ja vaikutus yhteisön sisäiseen kauppaan tuntuva

130. Jotta yritysten välisen sopimuksen, yritysten yhteenliittymän päätöksen tai

73 — Jos riidanalaiset korotetut maksut koskevat kaikkia sairaalahoitoja, eivätkä pelkästään äitiyskuluja (ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 83 kohta), on ne kuitenkin otettava huomioon, kuten komissio huomauttaa, kun arvioidaan todennäköistä kokonaisvaikutusta yhteisön sisäiseen kauppaan.

74 — Ks. jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen 130 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

75 — On huomattava, että yhteisöjen tuomioistuin on lausunut asiassa 107/82, AEG v. komissio, 25.10.1983 antamassaan tuomiossa (Kok. 1983, s. 3151, 60 kohta; Kok. Ep. VII, s. 281) sellaisten sopimusten osalta, jotka luonteensa puolesta voivat vaikuttaa yhteisön sisäiseen kauppaan, että "pelkästään se, että elinkeinonharjoittajat, jotka hakevat hyväksymistä jakeluverkostoon tai jotka on jo siihen hyväksytty, eivät käy yhteisön sisäistä kauppaa, ei riitä sulkemaan pois sitä, että elinkeinonharjoittajien toimintavapauden rajoittaminen voi rajoittaa yhteisön sisäistä kauppaa, *sillä tilanne voi vaihtua vuosittain yhteismarkkinoilla ja eri kansallisilla markkinoilla vallitsevien markkinaolosuhteiden ja -rakenteen mukaan*" (kursivointi tässä).

yritysten yhdenmukaistetun menettelytavan voidaan katsoa kuuluvan 85 artiklassa vahvistetun kiellon soveltamisalaan, sen vaikutuksen jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja kilpailuun on oltava tuntuva.[76] Tältä osin yhteisöjen tuomioistuin on lausunut, että "sitä vaikutusta, joka sopimuksella voi olla jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, on arvioitava ottaen erityisesti huomioon osapuolten asema ja merkitys kyseisten tuotteiden markkinoilla. — — Niinpä sopimus, jossa sovitaan ehdottomasta aluesuojasta, ei kuulu perustamissopimuksen 85 artiklan kiellon soveltamisalaan, jos se vaikuttaa markkinoihin ainoastaan merkityksettömällä tavalla siksi, että osapuolten asema kyseisten tuotteiden markkinoilla on heikko — — ".[77]

131. Käsiteltävänä olevassa asiassa on pääasian oikeudelliset ja tosiasialliset olosuhteet parhaiten tuntevan kansallisen tuomioistuimen asiana arvioida, onko EHL:n päätöksen vaikutus yhteisön sisäiseen kauppaan tuntuva, kun otetaan huomioon Luxemburgin sairaaloiden asema kyseessä olevilla markkinoilla. Sitä ennen on kuitenkin määriteltävä kyseiset markkinat.

132. Kyseisten markkinoiden kohteen näkökulmasta näyttää siltä, että kyse on Luxemburgissa työskenteleville henkilöille, jotka eivät kuulu sen kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin, tarjottavien äitiyteen liittyvien sairaalapalvelujen markkinoista. Näiden palvelujen markkinat ovat ilmeisesti suhteellisen itsenäiset, koska ne erottuvat kansallisen järjestelmän piiriin kuuluville henkilöille kohdistettavien vastaavien palvelujen markkinoista, joilla maksut on vahvistettu joko lainsäädäntöteitse tai kaikille pakollisilla kollektiivisilla sopimuksilla, kuten komissio korostaa. Lisäksi on huomautettava, että kysynnän kannalta, eli niiden henkilöiden kannalta, jotka eivät kuulu kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin ja jotka tarvitsevat äitiyteen liittyvää sairaalahoitoa, tämän hoidon korvaavia vaihtoehtoja ei ole, mikä vielä vahvistaa markkinoiden itsenäisyyttä.

133. Kyseessä olevien markkinoiden maantieteellinen rajaaminen on vaikeampaa. Luxemburgissa työskentelevien kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomien henkilöiden, joista suurin

76 — Ks. asia 22/71, Béguelin, tuomio 25.11.1971 (Kok. 1971, s. 949, 16 kohta).

77 — Ks. asia C-306/96, Javico, tuomio 28.4.1998 (Kok. 1998, s. I-1983, 17 kohta).
On huomautettava, että kun komissio pyrki vahvistamaan 85 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuulumattomia, merkitykseltään vähäisiä sopimuksia koskevia rajoituksia, se piti horisontaalisia sopimuksia tällaisina, kun osallistuvien yhtiöiden markkinaosuus on enintään 5 prosenttia siitä yhteismarkkinoiden osasta, jota kyseiset sopimukset koskevat, tai jos osallistuvien yhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihto yhden tilikauden aikana on enintään 200 miljoonaa ecua (ks. Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuulumattomista vähämerkityksisistä sopimuksista 3.9.1986 annettu komission tiedonanto, EYVL C 231, s. 2). Kuten komissio itse huomautuksissaan toteaa, komissio ei kuitenkaan myöhemmin antamassaan tiedonannossa pidä mahdottomana, että vaikka markkinaosuudet ovat vähäiset, eli edellä esitettyä enimmäismäärää pienemmät, 85 artiklan 1 kohdassa vahvistettua kieltoa voitaisiin soveltaa tiettyihin sopimusryhmiin, kuten sellaisiin, joiden tarkoituksena on hintojen vahvistaminen (ks. tiedonanto Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuulumattomista vähämerkityksisistä sopimuksista, EYVL 1997, C 372, s. 13).

osa näyttää olevan yhteisöjen virkamiehiä, asuinpaikka vaikuttaa markkinoiden määrittelemiseen. Erityisesti on otettava huomioon sen alueen maantieteellinen laajuus, jolla sijaitsee äitiyteen liittyvää hoitoa tarjoavia sairaaloita, jotka kyseisen hoidon luonteen kannalta ovat sopivalla etäisyydellä edellä mainittujen hoidon kohteiden asuinpaikasta. Voitaisiin ehkä väittää, että näillä edellytyksillä voidaan suurin piirtein maantieteellisesti rajata kyseiset markkinat, jotka nyt käsiteltävänä olevassa asiassa ulottuvat koko Luxemburgin alueelle ja naapurivaltioiden alueiden tiettyihin osiin.

134. Edellä esitettyjen seikkojen perusteella on kansallisen tuomioistuimen asia ratkaista, onko EHL:iin osallistuvien sairaaloiden markkinaosuus näin määritellyllä maantieteellisellä alueella merkittävä edellä mainitun hoidon osalta, jota sairaalat tarjoavat Luxemburgissa työskenteleville kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuulumattomille henkilöille.

f) Johtopäätös kilpailun suojan osalta

135. Edellä esitetyn perusteella katson, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että siinä kielletään sellainen sairaalayhtymän päätös kuin nyt käsiteltävänä olevassa asiassa EHL:n päätös, jonka mukaan jäsenvaltioiden kansalaisilta, jotka työskentelevät toisessa jäsenvaltiossa, kuten nyt käsiteltävänä olevassa asiassa Luxemburgissa, ja jotka eivät kuulu kyseisen valtion kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin ja joihin myös YSVJ:n piiriin kuuluvat yhteisöjen virkamiehet lukeutuvat, peritään äitiyteen liittyvästä sairaalahoidosta korkeammat maksut kuin kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuuluvilta kyseisen valtion asukkailta, jos kansallinen tuomioistuin katsoo päätöksen olevan omiaan vaikuttamaan tuntuvasti yhteisön sisäiseen kauppaan.[78]

78 — Esillä olevassa asiassa ei ole tarpeen tutkia, voiko tällainen sairaalayhtymän päätös olla poikkeuksen kohteena perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan nojalla. Vain komissiolla on toimivalta myöntää tällainen poikkeus, eikä asiakirjoista ilmene tapauksessa olleen kyse tämän yksinomaisen toimivallan käyttämisestä, eikä siten myöskään yhteisöjen tuomioistuimen valvonnasta tässä tapauksessa.

VI Ratkaisuehdotus

136. Ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Tribunal d'arrondissement de Luxembourgin (kahdeksas jaosto) esittämään ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti:

1) Työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1612/68 7 artiklan 2 kohdasta seuraa, että sellaisilta jäsenvaltioiden kansalaisilta, jotka työskentelevät toisen jäsenvaltion alueella — kuten nyt käsiteltävänä olevassa asiassa Luxemburgin suurherttuakunnan alueella — mutta eivät kuulu kyseisen valtion kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin, joihin myös YSVJ:n piiriin kuuluvat Euroopan yhteisöjen virkamiehet lukeutuvat, ei saa periä korkeampia äitiyteen liittyviä terveydenhoito- ja sairaalamaksuja kuin kyseisessä valtiossa asuvilta, sen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuuluvilta henkilöiltä.

2) ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että siinä kielletään sellainen sairaalayhtymän päätös kuin nyt käsiteltävänä olevassa asiassa EHL:n päätös, jonka mukaan jäsenvaltioiden kansalaisilta, jotka työskentelevät toisessa jäsenvaltiossa — kuten nyt käsiteltävänä olevassa asiassa Luxemburgin suurherttuakunnassa — ja jotka eivät kuulu kyseisen valtion kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin ja joihin myös YSVJ:n piiriin kuuluvat Euroopan yhteisöjen virkamiehet lukeutuvat, peritään äitiyteen liittyvästä sairaalahoidosta korkeammat maksut kuin kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän piiriin kuuluvilta kyseisen valtion asukkailta, jos mainitun päätöksen voidaan katsoa olevan omiaan vaikuttamaan tuntuvasti yhteisön sisäiseen kauppaan.